

Tautinėms mažumoms svarbu puoselėti gimtąją kalbą, kultūrą, išsaugoti savo tapatybę. Reikia ryžtingiau kovoti su ksenofobijos apraiškomis. Turi būti sprendžiami ir teisiniai dalykai: modernizuotas Tautinių mažumų įstatymas, sutvarkytas dvigubos pilietybės klausimas. Ateityje Lietuvoje galima tikėtis gerokai didesnės imigracijos. Šiam procesui reikėtų pradėti ruošti jau dabar.

VALDAS KILPYS

Lietuvos tautinių mažumų atstovai save vis labiau identifikuoja su valstybe

Tautinių mažumų padėtis Lietuvoje: ar Lietuvoje gyventi gera?

Gegužės 30 d. Europos Parlamento narės dr. Laimos Andrikenės biure Vilniuje vyko viena pokalbių ciklo „Kava su politika“ diskusijų. Šį kartą diskusijos tema – „Tautinių mažumų padėtis Lietuvoje: ar Lietuvoje gyventi gera?“. Joje dalyvavo Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann, Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas Vitalijus Karakorskis, Socialinių tyrimų instituto Etninių tyrimų centro vadovė prof. Natalija Kasatkina, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Tautinių mažumų skyriaus Etnopolitinių procesų analizės poskyrio l. e. vedėjo pareigas Tadas Tumėnas.

Diskusijoje aktyviai dalyvavo ir Lietuvos tautinių bendrijų atstovai: Tatjana Jasinskaja (Rusų kultūros centras), Valentinas Jefimovas (Lietuvos rusų susirinkimas), Liudmila Rebenko (LRS Vilniaus mokytojų asociacija), Mahiras Gamzajevs (Lietuvos azerų draugija), Galina Miškinienė (Vilniaus apskrities totorių bendruomenė), Natalija Šertvytienė (Vilniaus ukrainiečių bendrija), Ela Kanaitė (Lietuvos rusų mokyklų mokytojų asociacija), Ruslanas Arutunian (Lietuvos armėnų bendrija), Vitalijus Fursovas (Lietuvos rusų susirinkimas, „Inventas“ gimnazijos mokytojas), Leonidas Muraška (Lietuvos gudų visuomeninių organizacijų susivienijimas), Algimantas Gurevičius (Žydų kultūros ir informacijos centras).

Tautinių mažumų ir pilietybės įstatymai turi atitikti šiandienos reikalavimus

Anot L. Andrikenės, diskusijos pavadinime keliamas klausimas nėra atsitiktinis: „Norisi giliau pažvelgti į tautinių mažumų padėtį Lietuvoje. Esu Europos Parlamento (EP) Žmogaus teisių pakomitečio narė, didžiausios EP politinės grupės (Europos liaudies partijos - Europos demokratų) vicepirmininkė žmogaus teisių klausimais, tad šie klausimai man ypač aktualūs“.

S. Vidtmanno teigimu egzistuoja trys pagrindinės problemų grupės: kalbos ir identiteto išsaugojimas bei ksenofobijos mažinimas. Pastarosios problemos sprendimas priklauso ir nuo žiniasklaidos. Nemažai neaiškumų kelia ir teisiniai dalykai: „Tautinių mažumų įstatymas privalo būti modernizuotas.

Sprendimo vis dar laukia dvigubos pilietybės klausimas, taip pat verta konstatuoti, kad vyriausybė ėmėsi spręsti pavardžių rašybos reikalus“, – sakė S. Vidtmann. Jo teigimu, Lietuvoje iki šiol nėra aiškiai apibrėžta, kas gi yra tautinė mažuma.

Kita vertus, anot pranešėjo, tyrimais nustatyta, kad net 70 proc. tautinių mažumų atstovų savo vaikus leidžia į lietuviškas mokyklas. „Lietuvoje pastebima tendencija, kad tautinių mažumų atstovai save vis labiau identifikuoja su valstybe, tačiau patys valstybės gyvenime nedalyvauja“, – teigė S. Vidtmann.

Ar rengiamės tam, kad imigracija į Lietuvą didės ir ji bus rusakalbė?

N. Kasatkina savo pranešime pabrėžė, kad Lietuvoje vyrauja tendencija tautinių mažumų problematiką sieti tik su keliomis tautinėmis grupėmis (rusais ir lenkais). Anot pranešėjos, pagrindiniai pozityvūs įstatymai buvo priimti dar 1989 m., tačiau vėliau dėmesys tautinių mažumų atžvilgiu sumažėjo. „Nors dabartinė situacija Lietuvoje stabili, tačiau ateityje galima tikėtis gerokai didesnės imigracijos, kurios atstovai dažniausiai bus rusakalbiai. Šitam procesui reikėtų

pradėti ruošti jau dabar“, – sakė N. Kasatkina.

Pranešėjos teigimu, kitataučių asimiliacija nėra dramatiškas dalykas, nors integracija būtų pozityvesnis procesas. „Reikėtų baigti su kitataučių įtarinėjimais. Vienintelis klausimas, kuris turi prasmę šiuo atveju – ar žmogus vykdo Lietuvos įstatymus? Kitas, ne mažiau svarbus aspektas – kaip mažumos sugeba „gintis“. Pagrindinės problemos, su kuriomis susiduriama, siejasi su socialinės lygybės didinimu, etnine segregacija ir švietimo reikalais“, – sakė N. Kasatkina.

Pranešėja teigė, kad moksliniais tyrimais nustatyta, jog lietuvių ir kitataučių nepakantumas yra beveik toks pats. Kita vertus, neretai žiniasklaida sąmoningai užsiima „nepakan-

tumo konstravimu“. „Ar galima kaltinti Viktorą Uspaskich dėl to, kad jis gimė Archangelsko srityje?“, – retoriniu klausimu pranešimą baigė N. Kasatkina.

Tas pats receptas netinka visoms mažumoms

V. Karakorskis pažymėjo, kad Sąjūdyje nuo pat pradžių buvo nemažai tautinių mažumų atstovų, tačiau vėliau jų kažkodėl neliko. Dar viena pranešėjo iškelta problema sukėlė audringą diskusiją. „Tautinių bendrijų atstovai yra nepatenkinti, kad neretai yra netiesiogiai tapatinami su kitomis, pavyzdžiui, seksualinėmis mažumomis. Esame gana konservatyvūs ir orientuojamės į tradicijų saugojimą ir puoselėjimą, tad bet koks mūsų sieji-

mas su minėtomis mažumomis mums yra nepriimtinas. Etninė diskriminacija turi visiškai kitokį pobūdį, tad gal vertėtų pagalvoti apie atskiro ombudsmeno sukūrimą?“, – klausė V. Karakorskis.

Europarlamentarė L. Andrikiene teiravosi, ko tautinės bendrijos tikisi iš Europos Parlamento, siekiant pagerinti tautinių mažumų padėtį Lietuvoje. V. Karakorskio teigimu, pati ES šiuo metu išgyvena kitimo laikotarpį, tad tikėtis kažkokių didelių pokyčių neverta. N. Kasatkinos nuomone, ES šiuo metu turi apsispręsti esminiu klausimu: ar leis valstybėms narėms pačioms tvarkyti tautinių mažumų reikalus priklausomai nuo realios situacijos, ar bus sukurti kažkokie unifikuoti reikalavimai, kuriuos visiems reikės vykdyti. ■

■ Tautinių bendrijų taryba: darbai ir perspektyvos

Tautinių bendrijų tarybos pirmininkas

Vitalijus Karakorskis atsakė į Jono Rumšos klausimus

Praėjo daugiau kaip metai nuo naujos sudėties Tautinių bendrijų tarybos rinkimų ir jos darbo pradžios. Koks tai buvo laikas Tautinių bendrijų tarybai, Lietuvos tautinėms bendrijoms?

Dabartinės kadencijos Taryba buvo suformuota praėjusių metų birželio mėnesį. Taip jau atsitiko, kad naujai išrinktoji Taryba savo veiklą pradėjo ... Briuselyje. Net dvi mūsų Tarybos narių grupės, europarla-

mentarų Margaritos Starkevičiūtės ir Justo Vinco Paleckio kvietimu aplankė Europos Sąjungos sostinę, kur turėjo puikią galimybę susipažinti su ES ir NATO veikla, betarpiškai stebėti, kaip dirba šios institucijos. Esu įsitikinęs, kad visiems šios kelionės buvo labai reikšmingos

Savo laiku Taryba nemažai nuveikė, palaikydama mūsų šalies euroatlantinės integracijos siekius. Be to, visi mes turėjome unikalią galimybę patys pajusti, kaip viskas

Vitalijus Karakorskis

pasiketė: šiandien Lietuva – lygiai teisė euproatlantinės bendruomenės narė. O Lietuvos piliečiams,

tarp jų ir etninių bendrijų nariams, atsivėrė naujos galimybės tiek spręsti savo problemas, tiek ginti savo teises. Aš asmeniškai dar kartą tuo įsitikinau, kai visai neseniai Lietuvos delegacijos sudėtyje teko dalyvauti Bukarešte vykusioje ESBO aukščiausio lygio konferencijoje. Manau, kad Tarybos pirminko įtraukimas į delegaciją rodo pačios Tarybos autoritetą.

Kaip galėtumėte apibūdinti Tarybos veiklą per šį laikotarpį? Kokie klausimai buvo svarstomi Tarybos posėdžiuose?

Tarybos veikla neapsiriboja posėdžiais. Pavyzdžiu galėtų būti aktyvus Tarybos dalyvavimas renginiuose, skirtuose Lygių galimybių metams (konferencijos, seminarai, apvalieji stalai), įvairūs pranešimai bei pasisakymai, beje, gana aštrūs ir kritiški – tai taip pat mūsų darbas. O Tarybos posėdžiuose vyravo dvi temos: klausimai, susiję su Pilietybės įstatymu ir etninių bendrijų atstovavimo įvairiose komisijose bei tarybose, kontroliuojančiose žiniasklaidą, problematika.

Tautinių bendrijų tarybai nestinga aukštų pareigūnų dėmesio. Vien šiais metais Tarybos nariai yra susitikę su Ministru Pirmininku Gediminiu Kirkilu, Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininku Arminu Lydeka, Europos Parlamento nare Laima Andrikiene ir kt. Ką jums duoda tokie susitikimai?

Susitikimuose su oficialiais asmenimis buvo svarstomos ir mano paminėtos temos. Be to, kalbėta ir apie

aiškiai nepakankamą etninių bendrijų projektų ir programų finansavimą. Manau, kad Ministras Pirmininkas mus pakankamai gerai suprato. Belieka sulaukti, kol šis supratimas virs konkrečiais darbais. Tokių susitikimų nauda dar ir ta, kad jie pritraukia žiniasklaidos dėmesį, o per spaudą, radiją bei televiziją – apie Tarybą ir jos veiklą sužino plačioji visuomenė. Manau, kad per pastaruosius metus Tautinių bendrijų taryba tapo daugiau matoma viešojoje erdvėje nei iki tol.

Kiekviena tautinė bendrija, be abejojimo, turi savo problemų ir rūpesčių. Tačiau yra ir bendrų visoms. Kokias tautinių bendrijų problemas laikote aktualiausiomis šiandien?

Greta bendrų problemų, kurias paminėjau (Pilietybės įstatymo ir atstovavimo), aš pridėčiau specialaus Ombudsmeno – etninių mažumų gynėjo - būtinybę, juolab, kad jau dešimt metų egzistuoja atitinkamos Komiteto kovai su rasizmu ir netolerancija rekomendacijos. (ECRI).

Kol kas, deja, matome, kaip Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba „ištirpina“ etninių mažumų problematiką vadinamosios „daugialypės“ diskriminacijos sąvokoje. Esu giliai įsitikinęs, kad etninės mažumos neturi nieko bendra su seksualinėmis mažumomis. Priešingai, dauguma bendrijų narių yra tradicinės šeimos, kurioje jie atranda savo etninę tapatybę, savo kultūrą, savo kalbą, šalininkai. Artimausiuose posėdžiuose aš noriu pasūlyti Tarybai apsvarstyti specialaus Ombudsmeno institucijos būtinybę.

Taryba yra patariamoji visuomeninė organizacija prie Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Kaip apibūdintumėte bendradarbiavimą su departamentu?

Juokais aš departamentą vadinu „vyresniuoju broliu“ – mūsų santykiai paremti tokiu tarpusavio pasitikėjimu, kad juos galima drąsiai vadinti „šeimyniškais“. Departamentas ir Taryba prie jo dirba vieną bendrą darbą. Gal kai kam tai nepatinka. Ne tik aš pastebėjau tam tikrus mėginimus sukelti šiokių tokių ažiotažą dėl departamento veiklos. Žmogiškų santykių šiluma anaipol nekliaudo Tarybai principingai, konstruktyviai ir kaip lygius su lygiu diskutuoti su departamento vadovybe įvairiausiais klausimais.

Kas numatoma Tautinių bendrijų tarybos dienotvarkėje ateityje?

Manau, atėjo metas susisteminti Tarybos veiklą. Dabar ruošiu, sąlygiškai pasakius, naujesnę Tautinių bendrijų tarybos koncepciją, kurią noriu pasiūlyti apsvarstyti bendrijoms. Žinau, kad daugelio Tarybos narių netenkina šiek tiek chaotiška Tarybos veikla. Iš tiesų, laikas pereiti į kitą lygmenį: užuot vien tik reagavus į iškilančias problemas, - nukreipti savo pastangas į suplanuotą veiklą, pasakyčiau, užsiimti profilaktika. Visi mes puikiai žinome skausmingus mūsų visuomenės taškus. Taryba privalo turėti apgalvotą ir išdiskutuotą poziciją visais pagrindiniais klausimais, o ne vien tik gesinti jau užsiplieskusius „gaisrus“. ■

Dr. LORETA ŽADEIKAITĖ
Švietimo ir mokslo ministerijos
Pagrindinio ir vidurinio ugdymo
skyriaus vedėja, Dvikalbio ugdymo
projekto organizavimo grupės vadovė

Dvikalbis ugdymas atspindi Europos kalbų politikos ir svarbiausias Lietuvos švietimo plėtotės kryptis. Jo tikslas – kurti mokyklose atvirą daugiakultūrę aplinką ir gerinti mokinių bendruosius komunikacinius gebėjimus bei valstybinės kalbos kompetenciją, padėti mokiniams geriau pasiręngti studijoms ir profesinei veiklai.

Dvikalbis ugdymas – mokyklų kaitai

Švietimas turi nuolat keistis, kad deramai atlieptų savo paskirtį – tarnauti sparčiai kintančios visuomenės poreikiams. 2001–2002 mokslo metais Švietimo ir mokslo ministerija kartu su Švietimo plėtotės centru inicijavo Dvikalbio ugdymo projektą, skatinantį mokyklas ieškoti veiksmingų kalbų mokymo modelių. Šiuo projektu buvo siekiama kurti mokyklose atvirą daugiakultūrę aplinką ir gerinti mokinių bendruosius komunikacinius gebėjimus bei valstybinės kalbos kompetenciją, padėti mokiniams geriau pasiręngti studijoms ir profesinei veiklai.

Projekto pradžia sutapo su 2001 metais paskelbta Europos kalbų metų programa. Dvikalbio ugdymo projektas atspindi Europos kalbų politikos ir svarbiausias Lietuvos švietimo plėtotės kryptis. Lietuva aktyviai dalyvauja Europos Tarybos projektuose ir programose. Viena jų – „Kalbų mokymo politika: daugiakalbio ir daugiakultūrio švietimo plėtotė“. Ji užtikrina lygių galimybių, demokratinio pilietiškumo ir daugiakultūrio ugdymo principus, nes šių dienų Europoje labai svarbu išsaugoti ir plėtoti kalbų įvairovę, gerinti kalbų mokymo ir mokymosi kokybę.

Pažymėtina tai, kad Dvikalbio ugdymo projektas gimė pačių mokyklų iniciatyva. Toks poreikis buvo svarstomas 1999–2000 metais vykusiose tarptautinėse bei šalies konferencijose ir seminaruose. Juose buvo disku-

tuojama apie tautinių mažumų švietimo kaitą, pradedant mokyklose daugiau mokomųjų dalykų mokyti(s) lietuvių kalba. Švietimo plėtotės centro mokslininkų atlikti tyrimai parodė, kad dvikalbis mokymas jau vyksta tautinių mažumų mokyklose, bet jis įgyvendinamas nenuosekliai, neužtikrinamas mokymosi tęstinumas ir primamumas. Tyrimai atskleidė pagrindines problemas, su kuriomis mokyklos susidūrė dėl juridinės ir metodinės pagalbos stokos.

Projekto organizatoriai pateikė keletą dvikalbio ugdymo modelių pavyzdžių ir pakvietė dalyvauti projekte ne tik tautinių mažumų bendrojo lavinimo mokyklas, bet ir lietuviškas mokyklas, kuriose vis daugėja mokinių, ateinančių mokyti iš daugiakultūrės aplinkos, dvikalbių šeimų. Mokyklų bendruomenėms buvo pasiūlyta susipažinti su pateiktais modeliais, juos aptarti, diskutuoti ir paręngti savo mokyklos galimybes atliepiančių dvikalbio ugdymo modelį, numatyti jo įgyvendinimo būdus.

Dvikalbio ugdymo projekte 2001–2002 m. m. pareiškė norą dalyvauti 36 mokyklos iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Utenos apskričių. Švietimo ir mokslo ministeras patvirtino Dvikalbio ugdymo projekto vykdymo programą, dvikalbio ugdymo projekto organizavimo darbo grupę, mokyklų, pareiškusių norą dalyvauti Dvikalbio ugdymo projekte, sąrašą.

Mokyklos sėkmingai pradėjo darbą: parengė individualius ugdymo planus, kūrė dvikalbės mokyklos viziją ir numatė ilgalaikius planus bei priemones jiems įgyvendinti. Per seminarus ir individualius pokalbius dvikalbio ugdymo problemos buvo aptarinėjamos su mokyklų vadovais, dėl pagalbos mokykloms buvo tariamasi su savivaldybės švietimo padalinių atstovais.

Projekto mokyklų komandoms buvo organizuojami bendri seminarai ir susitikimai, mokyklos bendradarbiavo tarpusavyje, pristatė dvikalbio ugdymo patirtį projekto konferencijose, seminaruose. Mokyklų patirtis buvo apibendrinta leidiniuose „Dvikalbis ugdymas 1“ ir „Dvikalbis ugdymas 2“.

Nemažą finansinę paramą projekto dalyviams skyrė Švietimo kaitos fondas, kuris 2002 m. ir 2003 m. metais inicijavo konkursą, skirtą Dvikalbio ugdymo projektui paremti.

Nuo pat projekto pradžios buvo siekiama pasinaudoti įvairių šalių dvikalbio ugdymo patirtimi. Seminaruose ir leidiniuose šia patirtimi dalijosi Lietuvos ir užsienio specialistai. Projekto dalyviai ir patys galėjo susipažinti su dvikalbio ugdymo patirtimi, lankydami Vokietijos mokyklose.

Įgyvendinant Dvikalbio ugdymo projektą, buvo bendradarbiaujama su kolegomis iš Latvijos, kurie yra sukaukę nemažą dvikalbio ugdymo patirtį. Seminaruose dvikalbio ugdymo Latvi-

joje ir kitose Europos šalyse patirtimi dalijosi Latvijos ugdymo centro direktorė Irena Freimanė ir Rygos valstybinio universiteto lektorė Inga Pavula.

2005 m. pradėtas paskutinis projekto etapas, kuriuo buvo siekiama aptarti pokyčius ir įvertinti projekto eigą bei numatyti tolesnius veiksmus. Šis etapas labai svarbus, nes jis skirtas projekto inicijuotiems pokyčiams ver-

tinti ir toliau diegti dvikalbį ugdymą švietimo sistemoje.

Apibendrinant Dvikalbio ugdymo projektą, galima teigti, kad jis yra mūsų besikeičiančio gyvenimo paskaitinta inovacija, kurią diegiant labai aktyviai, nuoširdžiai dalyvavo mokyklų bendruomenės. Švietimo pokyčiai vyksta nuolat ir todėl labai svarbu puoselėti pedagogų, mokyklų vado-

vų gebėjimą keistis, pasiruošti šiems pokyčiams ir juos valdyti.

Tikimės, kad projektas paskatino mokyklų bendruomenes burtis ir dirbti komandomis, ieškoti geriausių metodų ir mokymosi būdų. Svarbiausia, kad darbai, kurie atlikti vykdant šį projektą, padėtų mokiniams siekti geresnių rezultatų, skatintų kalbų mokymosi motyvaciją. ■

EDITA RATKUVIENĖ, Tautinių bendrijų namų vyr. specialistė

Vieni ateina kalbos mokytis, kiti – pasitobulinti

Valstybinės kalbos mokymo centre, kuris yra Tautinių bendrijų namuose, paskutinius praėjusiais mokslo metais lietuvių kalbos kursus baigė 38 žmonės.

Tačiau darbas Centre nenutrūksita ir vasarą. Jau sudarinėjami, tikslinami sąrašai klausytojų, kurie ruošiasi lankyti kursus rudenį.

Susidomėjimas valstybinės kalbos kursais didelis. Vieni į juos ateina norėdami išmokti lietuvių kalbą, kiti jau neblogai kalba lietuviškai, tačiau nori pasitobulinti, pagilinti kažkada įgytas žinias, išmokti gramatikos taisyklių.

Tokiems lūkesčiams išsipildyti yra visos galimybės. Reikia tik pačių noro ir, žinoma, kantrybės. Šiuo metu kursuose moko patyrusi pedagogė, mokytoja – metodininkė Aušra Pakalnikienė. Apie jos kvalifikaciją daug pasako tas faktas, kad ji kartu su Tautinių mažumų ir išeivijos departamento Rytų Lietuvos poskyrio programos vedėju Alfonsu Kairiu parengė mokomosios lietuvių kalbos programą kitakalbiam „Pakeliui į mokyklą“. Kompaktinėje plokštelėje patalpintoje šioje programoje išdėstyta 20 temų, reikalingų kasdieniam mokytojo ir mokinio bendravimui.

Tautinių bendrijų namai yra sukaupę didelę patirtį, mokant kitakalbius valstybinės kalbos. Čia pirmieji kursai pradėjo veikti prieš keliolika

metų. Anksčiau jie buvo skirti socialiai remtiniems žmonėms, daugiausia bedarbiams.

Naujas mūsų darbo etapas prasidėjo, kai prieš trejus metus buvo įkurtas Valstybinės kalbos mokymo centras. Jo steigėjai – Valstybinė lietuvių kalbos komisija ir Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Po metų Tautinių bendrijų namai laimėjo Valstybinės lietuvių kalbos komisijos skelbtą konkursą – organizuoti valstybinės kalbos mokymo kursus Vilniuje gyvenantiems kitakalbiam, teikti jiems konsultacijas lietuvių kalbos klausimais.

Per trejus darbo metus pagal programas, skirtas pirmai – trečiajai valstybinės kalbos mokėjimo kategorijai (priminsiu, kad pirmoji kategorija yra žemiausia, o trečioji – aukščiausia) įgyti mokėsi 170 klausytojų. Stojamųjų egzaminų pas mus nėra. Tačiau pageidaujantys mokytis kursuose turi laikyti testą, pagal kurio rezultatus nustatomas kalbos mokėjimo lygis.

Mokosi įvairaus amžiaus, išsilavinimo ir profesijų žmonės. Ateina mokyti aštuoniolikmečiai, dvidešimtmečiai. Šalia jaunuolio galima pamatyti ir gyvenimo brandos sulaukusį žmogų. Pameniu, vienai klausytojai buvo 70 metų. Tačiau vidutinis amžius – maždaug apie 30 metų. Tai jauni žmonės, kuriems prieš akis dar daug metų akty-

vaus gyvenimo ir darbo.

Vieni mūsų klausytojai savo laiku yra baigę vidurinę mokyklą, kiti turi aukštesnįjį arba aukštąjį išsilavinimą.

Profesiniu požiūriu auditorija taip pat marga. Tačiau, jei anksčiau, kaip minėjau, dominavo bedarbiai, tai dabar apie pusę klausytojų yra įvairių įstaigų, akcinių bendrovių darbuotojai, privataus verslo atstovai.

Kursų trukmė – penkiasdešimt dvi valandos. Mokomasi du kartus per savaitę, po dvi akademinės valandas. Grupės, kaip ir turi būti mokantis kalbų, nedidelės – po 10 – 12 žmonių vienoje. Tokiu būdu per vienerius mokslo metus sukomplektuojama ir apmokoma 8 - 10 grupių.

Pasibaigus kursams, klausytojai laiko valstybinės kalbos mokėjimo kategorijos egzaminą Vilniaus „Židinio“ suaugusiųjų vidurinėje mokykloje ir Vilniaus rajono Pagirių gimnazijoje ir nemaža dalis jį sėkmingai išlaiko.

Be kursų, Valstybinės kalbos mokymo centre rengiamos įvairios konsultacijos – rašybos, mokymo kalbėti, pasirengimo valstybinės kalbos egzaminui, dokumentų rengimo ir įforminimo, kalbos kultūros ir kt. Centre kaupiama mokomoji literatūra, metodinė medžiaga savarankiškai besimokantiems, kurie nori išmokti ar patobulinti valstybinės lietuvių kalbos žinias bei įgūdžius. ■

Su Lietuvos čigonų bendrijos „Čigonų laužas“ pirmininku, Tautinių bendrijų tarybos nariu Josifu Tyčina kalbėjosi Jonas Rumša

Lietuvos romų gyvenimą keičia valstybės vykdomos integracijos programos. Romai mokosi paklausių specialybių, tačiau dėl visuomenėje susiformavusių neigiamų stereotipų negali įsidarbinti. Didelis dėmesys skiriamas romų vaikų priešmokykliniam paruošimui, estetiniam, muzikiniam auklėjimui. Jie – Lietuvos romų ateitis ir viltys.

Romai nori integruotis, turėti darbą ir būti visaverčiais Lietuvos piliečiais

Kuo šiandien gyvena Lietuvos romų bendruomenė?

Romų bendruomenės, ypač Kirtimų taboro Vilniuje gyventojų, didžiausia bėda – nedarbas. Daugiau kaip 90 proc. mūsų žmonių – bedarbiai. Nuo čia tarsi šleifas prasideda kitos bėdos. Turiu omenyje socialinius klausimus. Romų šeimos paprastai yra didelės. Kiekvienoje šeimoje auga trys, o ne retai ir 5 – 8 vaikai. Juos reikia maitinti, rengti, leisti į mokyklą, rūpintis jų sveikata. Socialinių pašalpų, kurias gauna romų šeimos, normalioms gyvenimo sąlygoms užtikrinti nepakanka.

Kita problema – būstas. Romai gyvena senuose, vėjo perpučiamuose nameliuose. Laikraščiai juos įvardija lūšnomis. Žiemą jie nepalaiko šilumos. Tenka nuolat kūrenti krosnį. Malkos dabar labai brangios. Viena mašina kainuoja 500 – 600 litų. O per kūrenimo sezoną reikia 4 – 5 mašinų malkų. Per naktį būstas labai iššala. Kad būtų šilčiau, vaikai miega su viršutiniais drabužiais, rytą sunkiai keliasi. Koks gali būti mokslas po tokios nakties? Be to, daugelio šeimų nameliai yra ankšti, perpildyti. Įsivaizduokite, vienoje mažoje patalpoje gyvena didelė šeima, o neretai ir kelios šeimos.

Josif Tyčina.

Niekas nepaneigs, kad šiandien valstybė rimtai rūpinasi romais. Ar yra poslinkių romų gyvenime ir kokie šie poslinkiai?

Būčiau neteisis, jei sakyčiau, kad mūsų gyvenime nėra jokių teigiamų poslinkių. Jie yra ir, be abejo, tai mus džiugina. Vykdomos romų integracijos programos. Nuo 2004 m. Lietuva dalyvauja tarptautinėje EQUAL programoje „Romų integracijos į darbo rinką paramos mechanizmo sukūrimas ir išbandymas“. Vykdamas šią programą, vyrai buvo mokomi vairuotojo, autoremontininko specialybių, moterys – floristikos meno. Tai ge-

rai. Tačiau iškyla problemų įsidarbinant. Nors visuomenėje požiūris į romus keičiasi, bet dar gajūs seni stereotipai. Šie metai paskelbti Lygių galimybių visiems metais. Gal jie pakais kai kurių darbdavių mąstymą. Romai nori ir moka dirbti. Pavyzdžiui, romai, kaip ir lietuviai, vyksta uždarbiauti į Airiją, Didžiąją Britaniją, Ispaniją, Norvegiją ir kitas šalis. Tenykščiai darbdaviai jų nediskriminuoja dėl tautybės, o romai pasirodo kaip puikūs darbininkai. Geriausia integracija būtų bendras darbas kartu su kitų tautybių Lietuvos gyventojais. Tuo tarpu daugelis romų nemoka valstybinės kalbos. Apie kokią integraciją galima tada kalbėti?

Ar tai nėra viena iš priežasčių, dėl kurių romai gyvena be asmens dokumentų, iki šiol nėra susitvarkę pilietybės reikalų?

Be abejo, viena iš daugelio priežasčių. Apie romų asmens dokumentų tvarkymą kalbama jau aštuonerius metus. Tačiau problema išlieka. Kai kas gali pasakyti, kad dėl to kalti patys romai, jų inertškumas, nenoras patiems rodyti pastangų. Gal būt, šiuose žodžiuose yra tiesos. Bet mes pasigendame kai kurių valstybinių institucijų, jų klerkų geranoriškumo. Mažamoksliai, nežinantys, kaip mi-

nėjau, valstybinės kalbos romai siuntinėjami iš vieno kabineto į kitą, iš vieno miesto galo į kitą. Yra ir objektyvių priežasčių. Archyvuose nėra daugelio romų tautybės asmenų pirminių dokumentų. Tai irgi apsunkina dokumentų tvarkymą. Manychiau, juos reikėtų išduoti supaprastinta tvarka.

Mūsų pokalbis vyksta Romų visuomenės centre. Papasakokite apie jo veiklą.

Romų visuomenės centras nemažai dalimi pakeitė romų, ypač jų vaikų, gyvenimą. Čia vyksta intensyvus darbas nuo ryto iki vakaro. Veikia suaugusiųjų kursai, apie kuriuos jau kalbėjau. Centre mes renkamės, dainuojame, šokame, bendraujame, įprasminame savo tradicijas ir papročius.

Centre daug dirbama su vaikais ir jaunimu. Frazė „vaikai – mūsų ateitis“ romams turi ypatingą reikšmę. Beveik pusė Lietuvos romų (46 proc.) – vaikai ir jaunimas iki 20 metų amžiaus, kai tuo tarpu vidutiniškai šalyje ši amžiaus grupė sudaro 27 proc. Centre veikia priešmokyklinio ir ikimokyklinio ugdymo grupės, kurias lanko apie 30 vaikų. Jie mokomi dailės, muzikos, tradicinio čigonų šokio, grojimo gitara pagrindų. Kad vaikai be tikslo neslankiotų po taborą, rūpinamės jų laisvalaikiu, užimtumu po pamokų, kurios trunka nuo pusės dešimtos ryto iki pirmos valandos dienos. Po pamokų Romų visuomenės centras veikia kaip Dienos centras. Vaikai gali čionai ateiti ir užsiiminti būreliuose iki 17 val. Vasaros metu organizuojamos ekskursijos, styovyklos prie Baltijos jūros ir kitose vaizdingose Lietuvos vietose.

Centro tikslas – tinkamai paruošti romų vaikus mokyklai, kad vėliau jie galėtų kartu su savo bendraamžiais sėkmingai mokytis. Ar pavyksta pasiekti šį tikslą?

Sakyčiau, tikrai iš dalies. Reikalas

tas, kad, kaip minėjau, romų šeimos yra rusakalbės. Namuose bendraujama romų kalba. Rezultatai būtų daug geresni, jeigu mūsų vaikai lankytų vaikų darželius mieste. Apie tai esame kalbėję savivaldybėje. Vaikams vežiuoti į darželį reikalingas transportas. Jo nėra. Tačiau mes džiaugiamės tuo, ką turime. Centras yra pirmas, bet nemažas žingsnis į priekį.

Kiek klasių baigia romų vaikai?

Mokslas paprastai trunka iki septintos klasės. Jaunuoliai, sulaukę šešiolikos – septyniolikos metų, paprastai jau kuria šeimas, netrukus susilaukia vaikų. Su mokykla tenka atsisveikinti.

Kokias matote Lietuvos romų bendruomenės perspektyvas?

Kartais galima išgirsti, kad romai patys nenori integruotis į visuomenę, kad jie sąmoningai pasirenka uždarą gyvenimo būdą, nes, atseit, toks šios tautos mentalitetas. Tai netiesa. Man yra tekę pabuvoti kitose šalyse ir domėtis, kaip ten gyvena mūsų gentainiai. Pavyzdžiai, Suomijoje romai turi paklausias specialybes. Ten galima sutikti romų tautybės moterį, dirbančią medicinos seserimi. Tarp romų vyrų populiarios techniškos specialybės. Beje, ten nėra taborų. Daugiau kaip pusė mūsų taboro gyventojų norėtų palikti jį, pakeisti gyvenamąją vietą, jeigu tokia galimybė atsirastų. Tada pats gyvenimas išspręstų daugelį dabartinių problemų, pirmiausia, integ-

Romų vaikai savitai suvokia juos supantį pasaulį ir jį talentingai įprasmina piešiniuose

racijos. Tai liudija romų, gyvenančių Kaune, Panevėžyje, Ukmergėje, Šiauliuose ir kitose Lietuvos vietose, pavyzdys. Romai nori integruotis, turėti darbą ir būti visaverčiais Lietuvos piliečiais.

Mėginimai kavalerijos atakomis spręsti romų gyvenimo problemas patyrė gėdingą pralaimėjimą. Turiu omenyje Vilniaus miesto savivaldybės parodomąją, kitaip jos nepavadinsi, akciją – griauti romų būstus. Mokesčių mokėtojams ne vieną dešimtį tūkstančių litų kainavęs stacionarus policijos postas, kuris, jo „architektų“ nuomone, turėjo žaibiškai išspręsti kriminogeninę situaciją taborė, šiandien stovi tuščias, užrakintas ir niekam nereikalingas. Aš esu optimistas ir į Lietuvos romų ateitį žiūriu su optimizmu. Juo labiau, kad mūsų nedaug. Dideles viltis dedame į jaunimą. Kaip minėjau, keičiasi visuomenės požiūris į romus. Tačiau dar trūksta objektyvios informacijos apie jų gyvenimą, tradicijas, papročius. ■

INGA ZINKEVIČIŪTĖ
Kauno įvairių tautų kultūrų centro
projektų vadovė

Festivalis skatina tautines bendrijas aktyviau dalyvauti kultūriniame gyvenime, tarpkultūrinį dialogą, primena miesto gyventojams daugiakultūrio Kauno tradicijas.

„Kultūrų tiltai“ sujungė tautines bendrijas ir Kauno gyventojus

Pirmąjį vasaros šeštadienį Kauno muzikinio teatro skverelyje žiūrovus džiugino Lietuvos tautų festivalio „Kultūrų tiltai 2007“ dalyviai.

Antrą kartą Kauno įvairių tautų kultūrų centro surengtas Lietuvos tautų festivalis sulaukė didelio miestiečių susidomėjimo, - žiūrovai priėmė kvietimą iš arčiau susipažinti su tautinių mažumų kultūra, papročiais ir tradicijomis, o festivalio dalyviai mielai dalinosi savo kūrybiniais pasiekimais. Festivalį parėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kauno miesto savivaldybė ir Lietuvos Respublikos kultūros ir sporto rėmimo fondas.

Šiais metais šventė išsiplėtė – žiūrovams pristatytas ne tik spalvingas meno kolektyvų koncertas, bet ir įvairių tautų menininkų „kūrybinės dirbtuvės“ bei vaikams skirta meno akcija - konkursas „Mano svajonių pasaulis“.

*Festivalio metu vaikai buvo mokomi įvairių rankdarbių meno.
Dainiaus Babilo nuotr.*

Nuo pat vidudienio festivalio scenoje koncertavo meno kolektyvai iš Visagino, Klaipėdos, Trakų, Vilniaus bei Kauno. Keturiolika vaikų ir suaugusiųjų grupių pristatė muzikos ir šokio programas, supažindino su savo tautos papročiais ir kalbomis.

Originalų savo tautos kultūrinį paveldą pademonstravo rusų folkloro ansambliai „Arinuška“ iš Vilniaus ir „Bylina“ iš Visagino. Liaudies dainos, rodomi papročiai, dirbtuvėse demonstruojami amatai šiems žmonėms yra ne tik gerai paruoštos meninės programos dalis, o giliai suvokta ir iš savo protėvių perimta tautinė savastis. Įdomiai savo tautos istoriją scenoje atskleidė žydų dainų ir šokių ansambliis „Fajerlech“ iš Vilniaus. O labiausiai kraują žiūrovams kaitino Klaipėdos romų draugijos „Paše jak“ ansambliis.

Iš įvairių Lietuvos kampelių atvykusius ukrainiečių, rusų, armėnų, lenkų, baltarusių, žydų ir romų kolektyvus draugiškai pasitiko Kauno miesto tautinių mažumų organizacijos, scenoje pasveikino Lietuvos socialdemokratų partijos Kauno miesto skyriaus pirmininkas Gintautas Labanauskas.

Žiūrovams liū-

dėti neleido ir šmaikščioji koncerto vedėja ponia Hana.

Pirmąkart surengtos „kūrybinės dirbtuvės“ sulaukė didelio pasisekimo. Čia buvo eksponuojami tautinių mažumų menininkų sukurti darbai, o patyrusių meistrų vadovaujami lankytojai galėjo karoliukais išsisiuvinėti totrišką papuošalą, pasimokyti tradicinių rusų juostų pynimo būdų ir liaudies tapybos technikos, pabandyti nukalti armenišką metalo dirbinį.

Piešti mėgstantys vaikai buvo kviečiami dalyvauti meno akcijoje - konkurse „Mano svajonių pasaulis“. Kiekvienas vaikas piešė savo įsivaizduojamą tolerantiško ir daugiataučio pasaulio viziją ant atskiro dėlionės fragmento. Vėliau iš vaikų sukurtų darbų buvo sudėta spalvinga dėlionė „Mano svajonių pasaulis“. Du originaliausių ir temą labiausiai atskleidžiančių darbų autorius – Justiną Želnytę iš Kauno ir Jakateriną Chalajevą iš Visagino - kelialapiai į vaikų poilsio stovyklą „Lietuvos atgaja“ apdovanojo Švietimo ir kultūros centro „Jaunimas vaikams“ direktorė Aušra Lasauskaitė. Visi akcijos dalyviai pasikatinti atminimo dovanėlėmis.

Tikimės, kad naujai gimęs ir gražiam subuvimui tautines bendrijas suburiantis festivalis taps tradiciniu respublikiniu renginiu, trunkančiu keletą dienų, bei tolerancijos ir pagarbos atmosferoje pristatys geriausias šalies tautinių mažumų meno kolektyvus. ■

NADIEŽDA KRAKOVSKAJA
Alytaus rusų kultūros draugijos
„Malachit“ pirmininkė

Malachitas – Rusijos Uralo kalnuose aptinkamas žalios spalvos mineralas, iš kurio daromi nuostabūs juvelyriniai dirbiniai. Šiuo gražiu vardu pasivadino Alytaus rusų kultūros draugija. „Malachito“ veikla liudija, kad ir vietovėje, kurioje tautinės mažumos atstovų, palyginus su visa bendruomene, yra nedaug, jie gali puoselėti savo kultūrą, išsaugoti tapatybę, palaikyti puikius santykius su dauguma. Tai įmanoma Lietuvoje.

Dzūkijos sostinėje skamba rusų dainos, puoselėjamos tradicijos

Ketveri metai gyvuoja Alytaus rusų kultūros draugija „Malachit“. Per šį palyginus neilgą laiką draugija į savo veiklos metraštį įrašė daug gražių puslapių. Ji propaguoja rusų kultūrą, tradicijas, rūpinasi, kad rusų vaikai mokėtų savo kalbą. Nemažai įdomių renginių suruošėme kartu su kitų miestų rusų organizacijomis.

Mes bendraujame su Kėdainių rusų kultūros klubu „Susitikimai“ (vadovė Jevgenija Šlikienė), Radviliškio rusų kultūros centru (vadovė Vera Jasinskaja), Rokiškio rusų kultūros centru (vadovas Sergej Melnikov).

Nors gyvename mieste, kuriame absoliučią daugumą sudaro lietuviai, tačiau mes neužsidarome savo rate, bendraujame su miesto kultūros organizacijomis, kviečiame jų atstovus į savo renginius. Malonu, kad mūsų veikla domisi ir valdžios žmonės, ir paprasti piliečiai. Dzūkijos sostinėje mėgstama rusų daina, vaikai noriai lanko rusų sekmadieninę mokyklą, ieškoma bendrų kultūros projektų galimybių. Pas mus mielai atvyksta Alytaus miesto teatro aktoriai Onutė Gudaitytė ir Eugenijus Rakauskas. Draugijai talkina Alytaus miesto kraštotyros muziejus (direktorė Audronė Jakunskienė), Alytaus rajono viešoji biblioteka (direktorė

Bronė Balionienė). Renginiuose dalyvauja Alytaus rajono Simno vidurinės mokyklos, Alytaus jaunimo centro šokių kolektyvai. „Malachito“ vokalinio dujeto dainininkės Regina Zabitenė ir Nadiežda Krakovskaja nuolat kviečiamos dalyvauti miesto kultūros renginiuose.

Mūsų kultūros draugija savo veiklą glaudžiai sieja su Alytaus rusų sekmadienine mokykla. Organizuojamos bendros pažintinės ekskursijos, poezijos popietės, tradicinės šventės bei įsi-

mintinų datų minėjimai.

Paminime žymių rusų kultūros veikėjų jubiliejines datas, prisimename jų kūrybą. Daug žiūrovų atvyko į renginius, skirtus poetui S. Jeseninui, poetui – bardui V. Visockiui, dainininkei K. Šulženikai.

Kasmet švenčiame tradicines rusiškas užgavėnes. Šiomet jose dalyvavo lietuviški kolektyvai Alytaus rajono kultūros centro folklorinis ansamblis „Rūta“ ir folklorinis ansamblis „Jorija“ iš Kėdainių. ■

Alytaus rusų kultūros draugijos „Malachit“ svečiuose – muzikinė-literatūrinė studija „Rodnik“.

Po Antrojo pasaulinio karo Lietuvoje atsidūrė nedidelė grupė vengrų, kilusių iš nuo Vengrijos atskirtos ir prie Ukrainos prijungtos Užkarpatės teritorijos. Norėdami gauti aukštesnį išsilavinimą, jie keliavo „į rytus“ – į Estiją, Latviją, Lietuvą. Lietuvoje vengrai studijavo Vilniaus universitete, konservatorijoje, Kauno aukštosiose mokyklose, išmoko lietuvių kalbą, sukūrė šeimas ir įsijungė į visuomenės gyvenimą.

*Dr. MARIJA RUBAŽEVIČIENĖ
Lietuvos Stepono Batoro vengrų
kultūros draugijos pirmininkė*

Nepamirštame Stepono Batoro priesakų

Nedidelės Lietuvos vengrų bendruomenės (Lietuvoje gyvena apie 120 vengrų tautybės asmenų) veikla per savo gyvavimo laikotarpį pažymėta svariais darbais. Mums svarbu puoselėti tautines tradicijas, populiarinti vengrų kultūrą Lietuvoje, pažymėti valstybines ir religines šventes, prisidėti prie kultūrinių ryšių stiprinimo tarp dviejų šalių.

Mūsų jungiamoji grandis su Lietuva, neišsenkantis idėjinis šaltinis yra Steponas Batoras, kurį istorikas Adolfas Šapoka pavadino paskutiniuoju garbingu Lietuvos valdovu.

Vilniaus universiteto įkūrimo 415 metų bei S. Batoro gimimo 460 metinių proga draugija pasiūlė surengti

S. Batoro atminimo konferenciją, kurioje dalyvavo Lietuvos, Vengrijos, Lenkijos mokslininkai. Tai buvo 1994 metais, o, atrodo, visai neseniai. Garbingi svečiai buvo apdovanoti Batoro bei Bekešo atminimo medaliais, kuriuos sukūrė dailininkas Petras Repšys. Šia proga tuometinis Vengrijos ambasadorius Lietuvai, reziduojantis Helsinkyje, atidengė balto marmuro atminimo lentą S. Batoro įkurto Vilniaus universiteto Didžiajame kieme. Lentoje lotynų kalba iškalti žymaus istoriko Martyno Kromerio žodžiai: „Bažnyčioje daugiau nei Kunigas, šalyje daugiau nei Karalius...“.

Draugijos kultūrinei veikla pagyventi nemažą impulsą davė Vengrijos

Respublikos prezidento Arpado Gionco vizitas Lietuvoje 1997 m.

Ta proga Nacionalinėje Martyno Mažvydo bibliotekoje buvo surengta paroda „Vengrų literatūra lietuviškai“, kurioje buvo eksponuojama per penkiasdešimt vengrų literatūros knygų, išverstų į lietuvių kalbą. Vengrijos prezidentas bibliotekai padovanojo vertingą knygų kolekciją.

Remiant Tautinių mažumų ir išėivijos departamentui, buvo išleistas pirmasis Lietuvių – vengrų/Vengrų – lietuvių kalbų žodynas, už kurio sudarymą jo autorė Marija Rubaževičienė buvo apdovanota Pasaulio vengrų asociacijos sidabro medaliu „Už vengrų tautą“.

Įspūdingai buvo paminėtos vengrų poeto Šandoro Petefio 150-osios mirties metinės (1999 m.). Buvo surengta poeto knygų paroda bei poezijos vakaras „Petefis – laisvės ir meilės dainius – Lietuvoje gyvenančių tautų kalbomis“. Mūsų dainiaus eilės skambėjo vengrų, lietuvių, lenkų, rusų, ukrainiečių, vokiečių, rumunų kalbomis.

Draugija 2000 m. gruodžio 15 d. paminėjo Vengrijos valstybingumo tūkstantmečio ir draugijos dešimtmečio jubiliejų. Šia proga, padedant Tautinių mažumų ir išėivijos departamentui bei Helsinkyje veikiančiam Vengrijos mokslo ir kultūros centrui, buvo surengtas mokslo simpoziumas. Praneši-

Lietuvos Stepono Batoro vengrų kultūros draugijos nariai, kai susirenka kartu.

mus jame skaitė žymūs Vengrijos ir Lietuvos mokslininkai. Skambėjo atlikėjo iš Vengrijos Čaba Nagy senovės liaudies instrumentu „tarogato“ grojamos lyriškos vengrų melodijos.

Savo vizito metu Vengrijos prezidentas Arpadio Gionco lankėsi ir Vilniaus universitete. Jo rektorius pažadėjo, kad senuosiuose universiteto rūmuose bus įkurtas Lietuvoje gyvenančių vengrų kultūros centras ir pradėtas steigti Stepono Batoro muziejus. Vėliau universitetas šiam tikslui skyrė patalpas, o Vengrijos vyriausybė – lėšų remontui bei įrangai. 2001 m. spalio mėnesį universiteto Filologijos fakultete buvo oficialiai atidaryta Stepono Batoro auditorija ir Vengrų studijų centras.

S. Batoro centras yra Lietuvoje gyvenančių vengrų renginių vieta. Čia įkurta vengrų literatūros biblioteka, veikia nuolatinė S. Batoro atminimo paroda.

Mūsų draugijos veikla aukštai vertinama Vengrijoje. Pernai rugsėjo mėnesį Vengrijos prezidentas Solyom Laszlo, viešėdamas Lietuvoje su oficialiu vizitu, draugijos nariams Ištvanui Tamaš, Ledai Petrauskienei ir Marijai Rubaževičienei įteikė valstybinius apdovanojimus – Vengrijos Nuopelnų ordino Riterio kryžius.

Vengrijos švietimo, kultūros ministerijos remia mūsų draugijos veiklą, suteikia galimybę vengrų kilmės jaunimui studijuoti istorinėje tėvynėje.

Nuo pat įsikūrimo draugija yra Pasaulio vengrų asociacijos narė, palaiko artimus ryšius su Asociacijos Vakarų regionu – Austrijos, Anglijos, Švedijos vengrų asociacija.

Vengrijos ir Lietuvos ryšiai mūsų dienomis įgauna gilesnę prasmę. Ta aplinkybė, kad abi šalys yra Europos Sąjungos narės, suteikia naujų galimybių šiuos ryšius visokeriopai plėtoti. Tam gali prisidėti ir tautinės

bendrijos. Budapešte aktyviai veikia lietuvių bendruomenė.

Bendradarbiavimo ryšiai sieja Vilniaus universitetą su Budapešto Etvoš Lorand-o universitetu. Pastarajame nuo 1991 m. dėstoma lietuvių kalba. Vilniaus universitete vengrų kalba buvo pradėta dėstyti nuo 1994 m. Dėl finansinių sunkumų dėstymą laikinai teko nutraukti. Tačiau tikimės, kad universiteto Vengrų studijų centre greitai bus atnaujintas vengrų kalbos dėstymas.

S. Batoro centras simboliškai jungia dviejų šalių siekius – puoselėti tautų tarpusavio pagarbą, išsaugoti tautines tradicijas, kultūros paveldą bei vertybes, taip įgyvendinant S. Batoro priesaką, išsakytą laiške Transilvanijos Triumviratui 1584 metais: „Mes, kurie gyvename ir kuriems Dievas patikėjo rūpintis kitais, turėtume gyventi ne tik dėl savęs ir savo amžininkų, bet ir dėl ateinančių kartų“. ■

IRINA KUZNECOVA, Visagino tautinių kultūrų centro metodininkė

■ Luckas plojo Lietuvos atstovams

Gegužės 26 – 29 d. Visagino tautinių kultūrų centro ukrainiečių dainų ir šokių kolektyvas „Kalyna“ (meno vadovė Marina Betina, choreografė Galina Chutarasich) bei Visagino kultūros centro liaudies muzikos kapela „Linksmuolė“ (vadovas Tomas Kochanka) dalyvavo V – ajame tarptautiniame festivalyje „Beregynia“ Ukrainoje, Lucke. Visaginiečiai įveikė apie du tūkstančius varginančios kelionės kilometrų, kad galėtų atstovauti Visaginui ir Lietuvai šioje daugelio kultūrų šventėje. Kelionę organizavo Visagino ukrainiečių draugija kartu su Visagino kultūros centru.

Festivalis Lucke vyksta kartą per

trejus metus. Patyręs režisierius Vasylys Vovkunas per 2 – 3 dienas iš 35 – 40 kolektyvų, atvykusių iš įvairių Ukrainos regionų ir užsienio šalių, sukuria vientisą pasirodymų spektaklį su senovinių tradicijų elementais. Tai nepaprastas reginys, kuriame persipina senovinių liaudies dainų ir muzikos ritmų sąskambiai, o tautinių kostiumų elementai sumirga visomis spalvomis.

Iškilingą šventinę atmosferą sukuria ir pati vietovė. Luckas – miestas, garsėjantis savo turtinga istorija bei senovinėmis pilimis, menančiomis Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikus. Jis gausiai lankomas turistų,

vykstančiose miesto šventėse galima pasigrožėti viduramžių riterių turnyrais.

Tai buvo pirma „Kalynos“ ir „Linksmuolės“ bendra išvyka, kuri paskatino tolesnį bendradarbiavimą. Festivalio metu atliktos lietuvių ir ukrainiečių liaudies dainos, muzikiniai kūriniai ir šokiai apstulbino žiūrovus savo originalumu ir uždegančiu temperamentu. Pats festivalio režisierius, išgirdęs trankios polkos su ragučiais pirmuosius garsus, ėmė sukintis poroje su viena festivalio dalyvių. O kur dar ukrainietiškas hopačioko šokis! Atlikėjai sulaukė ne tik garsių aploдимentų, bet ir šiltų padėkos žodžių bei

prašymų atlikti savo kūrinis dar ir dar...

Sugrįžę namo, „Kalynos“ ir „Linksmuolės“ kolektyvai nutarė toliau bendradarbiauti ir kartu vykdyti projektą, kuris apjungtų lietuvių ir ukrainiečių kultūrų elementus. Todėl ateityje laukia įdomus ir nelengvas darbas: įtraukti į kultūrinę veiklą daugiau jaunimo, ypač moksleivių, surasti partnerių Lucke bei pasirūpinti finansavimu. Kas žino, gal šis projektas bus ir dviejų miestų draugystės pradžia. ■

Lucke koncertai vyko po atviru dangumi gatvėse.

GAJANE LEONENKO, Tolerancijos centro vedėja

■ Tolerancijos centre – paroda „Pasaulis litvakų akimis“

Birželio pirmomis dienomis Tolerancijos centre buvo atidaryta Rivkos Chvoles – Lichtenfeld (Izraelis) tapybos ir Idos Chvales (Prancūzija) fotografijų paroda „Pasaulis litvakų akimis – Cvolesų dinastija“.

Šiandien šie vardai mūsų šalyje, galima sakyti, nežinomi. O prieš daugelį metų R. Lichtenfeld pavardė mirgėjo Lietuvos spaudoje, skambėjo per radiją.

R. Chvoles – Lichtenfeld gimė 1928 m. Vilniuje. Studijavo Vilniaus politechnikumo Dekoravimo ir kompozicijos skyriuje. Tėvai siekė, kad dukterė taptų visapusiškai išprususi. Be specialybės, ji mokėsi groti smuiku, žaidė šachmatais. Būtent pirmiausia šachmatuose Rivka pasiekė nemažų auštumų. Tam turėjo įtakos ir žymus Lietuvos šachmatininkas Isaakas Vistaneckis, kuris po karo gabią mokinę mokė šio žaidimo. Šachmatų pasaulis pažinojo Rivką kaip Mariją Lichtenfeld. Ji įėjo į Lie-

tuvos rinktinę, ne kartą tapo respublikos šachmatų čempione.

Šachmatininkės karjerą Rivka tęsė ir Izraelyje, kai šeštajame dešimtmetyje persikėlė gyventi į Lenkiją, o iš ten į Izraelį. Moterų šachmatų varžybose ne kartą laimėjo aukso medalį ir kitų prizų.

Izraelyje Rivka susidomėjo menu, baigė aukštąją meno mokyklą, pradėjo daug piešti. Ypač dailininkei patiko piešti geles. 1980 m. Paryžiuje Rivka eksponavo savo darbus kartu su Marku Chagalu, Mane – Katsu ir kitais žymiais dailininkais parodoje „Jidiš kultūra“. Paryžiuje dailininkė surengė ir kelias personalines parodas. Jos darbų yra įsigiję Prancūzijos, Austrijos, JAV, Kanados ir kitų šalių kolekcininkai bei meno mylėtojai.

Rivka ilgai gyveno Ašdodo mieste Izraelyje, kur dėstė šachmatų žaidimo kursą ir dailę Ašdodo, Cholono ir Bat Jamo mokyklose. Šviesus ir spalvingas

Ašdodas ant Viduržemio jūros kranto tapo dailininkės įkvėpimo šaltiniu. Čia ji yra surengusi daug parodų.

Tolerancijos centre eksponuota Rivkos Chvoles – Lichtenfeld tapyba žavi mus nuoširdumu ir šiltumu. Dailininkės gėlių kompozicijos trykšta violetine, žalia, geltona ir kitomis spalvomis. Peizažas kiek santūresnis, jame vyrauja šviesi paletė.

Fotografė Ida Chvoles, litvako Rafaelio Cvoleso anūkė, gimė 1973 m. Paryžiuje. Studijavo istoriją Žiusje (Jussieu). Nuo 1982 m. fotografuoja Paryžiaus veidus ir užkaborius. Ida daug keliauja. Iš kelionių po Lietuvą ir Kaukazą ji parsivežė nuotaikų, intonacijų, žvilgsnių, kurie nulėmė vaizdinę ir emocinę tolimų ir artimomis tapusių vietų savastį.

Tolerancijos centre pristatomas pluoštas nuotraukų, daugiausia portretų.

Paroda veiks visą vasarą. ■

Vaikų kūrybos festivalis „Baltijos mūza – 2007“

Vaikų kūrybos festivalis „Baltijos mūza – 2007“, kuris vyko birželio 14 – 17 d. Vilniaus kultūros, pramogų ir sporto rūmuose, žiūrovus vėl nudžiugino įdomia programa, talentingais kolektyvais, naujais vardais. Ištikrųjų, daugiau kaip dešimt metų iš eilės vykstantis festivalis ir toliau patraukia publikos dėmesį.

Šį kartą, be muzikinės programos, buvo surengta vaikų piešinių paroda „Gyvenimo medis“. Apie tris tūkstančius darbų, atsiųstų konkursui ne tik iš Lietuvos, bet ir iš įvairių Nepriklausomų Valstybių Sandraugos šalių, ryškiai pademonstravo, kaip vaikai supranta gyvenimą.

Festivalis vyko tris dienas. Atidarymo dieną šventės organizatoriai sveikino dalyvius, o šie prisistatė žiūro-

vams. Kitą dieną savo programą parodė svečiai iš užsienio. Baigiamąją festivalio dieną įvyko didysis šventinis koncertas.

Žiūrovams labai patiko svečių – liaudies instrumentų ansamblio iš Pskovo, folklorinio ansamblio „Sudaruška“ iš Kaliningrado, šokių kolektyvų iš Talino ir Rygos pasirodymai.

Iš Lietuvai atstovavusių kolektyvų būtina paminėti Švenčionių rajono Pabradės vidurinės mokyklos, Vilniaus Dobužinskio, Karsavino, Puškino, „Ateities“

mokyklų folklorinius kolektyvus.

Festivalį parėmė Tautinių mažumų ir išeivijos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerija, Rusijos Federacijos ambasada Lietuvoje, kai kurios akcinės bendrovės ir privačios firmos. ■

Koncertuoja svečiai iš Rusijos miesto Pskovo. Antano Kovalėlio nuotr.

JOLANTA BARTKUNIENĖ, Visagino tautinių kultūrų centro direktorė

Visagino baltarusiai Tarptautiniame liaudies meno festivalyje „Augšdaugava 2007“

Gegužės 26 d. Visagino tautinių kultūrų centro baltarusių kolektyvas „Suzorje“ kartu su Draugystės vidurinės mokyklos baltarusių vaikų ansambliu „Tanočak“ atstovavo Visaginiui Latvijoje vykusiame X-ajame tarptautiniame liaudies meno festivalyje „Augšdaugava 2007“.

Šis festivalis vyko Daugpilio rajone, vaizdingose Naujėnės apylinkėse, Slutiškių sodžiuje. Muziejuje po atviru dangumi išsaugotos autentiškos sentiškių trobos pasakoja apie čia gyvenančių žmonių (penkiose sodybose nuolat gyvena vietiniai sentiškiai) buitį ir tradicijas. Turtingoje muziejaus ekspozici-

cijoje išsaugoti eksponatai nuo XII a. iki mūsų dienų. Renginio organizatoriai sukviėtė pasiklausyti gražios įvairių tautų liaudies muzikos ir pasigrožėti Latvijos istorinėmis vietovėmis bei nepaliesta civilizacijos gamta.

Į festivalį sugužėjo liaudies muzikos meno kolektyvai iš Baltarusijos, Lenkijos, Lietuvos, Vokietijos. Dauguva kaip mažus upelius sujungė meno kolektyvus iš įvairių šalių miestų ir miestelių (buvo svečių, kurie atplaukė upe plaustais), o pakrantėje visų laukė tik ką iškepėta naminė duona, žaidimai ir dainos.

Meno kolektyvai „Suzorje“ ir „Ta-

nočak“, vadovaujami Irinos Urbonavičienės, sėkmingai koncertuoja miesto bei respublikiniuose renginiuose, tačiau kelionė į užsienį buvo pirmoji. Festivaliui buvo ruošiasi rimtai ir atsakingai. Programa parinkta atsižvelgus į festivalio organizatorių reikalavimus. Reikėjo patiems pasigaminti ir vandens leliją – dovaną Dauguvos upei. Ir viskas pavyko puikiai!

Gerai festivalio organizatorių atsiliepiama apie mūsų kolektyvus – jie jau pakviesti į XI-ąjį festivalį, o meno kolektyvai „Suzorje“ ir „Tanočak“ liko sužavėti festivalio organizatorių parinkta įdomia pažintine programa. ■

Mokėsi regioninės žiniasklaidos atstovai

TADAS TUMĖNAS

Birželio 29 - 30 d. Birštone buvo surengtas seminaras regioninės žiniasklaidos atstovams „Žiniasklaidos pliuralizmo, pilietinės visuomenės ir tautinių mažumų įvaizdžio gerinimas Lietuvoje“.

Seminaro tikslas - atkreipti visuomenės dėmesį į pliuralizmo stoką Lietuvos žiniasklaidoje bei jos reikšmę formuojant pilietinę visuomenę. Be to, buvo tariamasi, kaip sustiprinti tautinėms bei kitoms mažumoms priklausančių asmenų grupių galimybes prieiti prie žiniasklaidos bei daryti įtaką objektyvesnės ir įvairesnės informacijos apie mažumas atspindėjimui žiniasklaidoje. Išskirtinis dėmesys buvo skiriamas labiausiai pažeidžiamoms

ir diskriminaciją patiriančioms tautinėms mažumoms - romų ir žydų bendruomenėms. Šios tautinių mažumų grupės nuolat susiduria su nepakantumą skatinančios informacijos platinimu žiniasklaidoje.

Seminare pranešimus skaitė: Tautinių mažumų ir išėivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas S. Vidtmann - „Visuomenės informavimo priemonės ir tautinės mažumos: supratimo ir pagarbos link“, Tautinių mažumų ir išėivijos departamento Tautinių mažumų skyriaus l. e. Etnopolitinių procesų analizės poskyrio vedėjo pareigas T. Tumėnas - „Kova su tautine diskriminacija visuomenės informavimo priemonėse: esama praktika“, Žmogaus teisių centro direktorė E. Žiobienė -

„Tautinių mažumų neigiamas įvaizdis Lietuvos žiniasklaidoje“, Lygių galimybių kontrolierės patarėja D. Grigolovičienė - „Diskriminacijos samprata: pagrindinės sąvokos“, Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondo tarybos pirmininko pavaduotoja V. Žukienė - „Profesinė etika ir valstybės parama“ ir kt.

Seminare dalyvavo 20 regioninės žiniasklaidos atstovų iš Klaipėdos, Ukmergės, Širvintų, Mažeikių, Kretingos, Kupiškio ir kitų Lietuvos miestų bei rajonų.

Tai buvo pirmoji seminaro dalis. Antrasis šio seminaro etapas planuojamas rudenį, kai bus įvertintos žurnalistų publikacijos, pasirodžiusios po pirmosios dalies, ir apžvelgiami darbų rezultatai. ■

Kuo aktualus Bizantijos kultūrinis palikimas šiandien

JONAS RUMŠA

Praėjo daugiau kaip pusė tūkstantčio metų nuo vienos galingiausių istorijoje Bizantijos imperijos žlugimo, tačiau ir šiandien ji prikausto daugelio pasaulio šalių mokslininkų dėmesį. Išėina monografijos, moksliniai žurnalai spausdina straipsnius, vyksta konferencijos, skirtos Bizantijai. Koks jos įnašas į pasaulio civilizaciją, kultūrinis palikimas?

Šiuos ir kitus klausimus nagrinėjo birželio 22 - 27 d. Vilniuje vykusi tarptautinė konferencija „Europos Sąjunga ir Bizantijos kultūrinis palikimas: istorija ir perspektyvos“. Ši konferencija - trečioji, vykstanti Vilniuje. Pirmosios dvi vyko 2003 ir 2005 m.

Konferenciją organizavo Graikų bendruomenė Lietuvoje „Pontos“. Į ją at-

vyko mokslininkai iš daugiau kaip dešimties šalių: Graikijos, Serbijos, Bulgarijos, Rumunijos, Armėnijos, Kipro, Lietuvos, Rusijos, Latvijos ir kt.

Pirmasis konferencijos posėdis įvyko Seime. Jos dalyvius pasveikino Seimo Žmogaus teisių komiteto pirmininkas Arminas Lydeka, stačiatikių bažnyčios atstovai.

Konferencijoje buvo perskaityta keliasdešimt pranešimų, kuriuose buvo nagrinėjami Bizantijos ir jos epochos kultūrinis, religinis gyvenimas, imperijos ekonominiai, diplomatiniai, kultūriniai, prekybiniai ryšiai su kitomis to meto valstybėmis.

Lietuvos mokslininkai konferencijoje perskaitė apie dvidešimt pranešimų. Tai dr. Ritos Trimonienės - „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė ir Bizantija: religiniai bei kultūriniai ry-

šiai“, dr. Algio Kasperavičiaus - „Artimejų Rytų krikščioniškų tautų genocido atspindžiai lietuviškoje spaudoje ir istorijos vadovėliuose“, Ruslano Arutiuniano - „Etninių grupių integracijos į Bizantijos imperijos politinį ir kultūrinį gyvenimą ypatybės“, dr. Egidijaus Vareikio - „Bizantijos palikimas - Rytų krikščioniškosios valstybės ir jų integracija į Euroatlantines struktūras“ ir kt.

Kaip pažymėjo graikų bendruomenės Lietuvoje „Pontos“ pirmininkas Georgijus Macukatovas, Bizantija paliko žmonijai neįkainuojamas materialines ir dvasines vertybes, kurios pasklido po pasaulį, padarė didžiulę įtaką tolesnei civilizacijos raidai. Mūsų pareiga - šį kultūrinį palikimą studijuoti, suprasti jo vertę ir išsaugoti ateities kartoms. ■

Birželio 9 d. Klaipėdoje, ant Baltijos jūros kranto įvyko III Baltijos šalių Sabantujus. Šventę organizavo Klaipėdos totorių bendrija „Nur“ ir Lietuvos totorių bendruomenių sąjunga.

ROZALIJA SAFIULINA

Trečiasis Baltijos šalių Sabantujus Klaipėdoje

Sabantujus... Oficialiai yra laikoma, kad tai pavasario lauko darbų pabaigos šventė. Kąkadai vaikystėje mama man aiškino, jog tai yra plūgo ir žemės vestuvės. Plūgas į žmonas ima žemę, kad gimtųjų jiems skani duona, geros bulvės, kad žemė būtų derlinga. Tai labai romantiška totorių ir baškirų šventė – Plūgo ir Žemės vestuvių diena, - išlikusi nuo seniausių laikų, kai žmonės pradėjo dirbti žemę.

Bendro Baltijos šalių totorių – baškirų bendruomenių Sabantujaus iniciatoriais buvo Rygos totoriai, kurie pirmą kartą šią šventę surengė 1991 m. Latvijos universiteto stadione. Pernai Rygoje įvyko II Baltijos Sabantujus, kuriame dalyvavo apie 600 žmonių iš Latvijos, Lietuvos, Estijos, Rusijos.

III Baltijos Sabantujus suvienijo Lietuvos, Latvijos, Estijos totorius, o taip pat naujus dalyvius – Baltarusijos, Lenkijos, Vokietijos totorius. Iš viso atvyko apie 1000 žmonių. Tokio žmonių skaičiaus niekada nematė vaikų poilsio stovykla „Pasaka“, kurioje vyko šventė. Vien tik iš Vilniaus atvyko apie 120 dalyvių.

Tradiciskai Sabantujus prasidėjo sveikinimo kalbomis. Jas pasakė Vatikano nuncijus Lietuvoje Peter Stephan Zurbruggen, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė Vaida Juškauskaitė, Pasaulinio totorių kongreso vykdomojo komiteto Ryšių su artimuoju ir tolimuoju užsieniu skyriaus viršininkas Rustem Gainetdinov, Lietuvos Respublikos Seimo narys Vaclav Stankevič, Klai-

pėdos meras Rimantas Taraškevičius, Rusijos Federacijos generalinis konsulas Klaipėdoje Leonid Basnin, Rusijos ambasados Lietuvoje patarėja kultūros klausimais Tatjana Šlyčkova, Lietuvos ir kitų šalių – Sabantujaus dalyvių totorių bendruomenių atstovai.

Po sveikinimo žodžių buvo iškilmingai pakelta Sabantujaus vėliava ir prasidėjo koncertai bei varžybos.

Žiūrovus pradžiugino totorių folkloro ansamblių „Leisan“ iš Klaipėdos, „Alije“ iš Vilniaus, „Miras“ iš Viasagino, lietuvių šokių kolektyvo „Vėtra“, rusų bendrijos „Lada“ šokių kolektyvo „Densi“, baltarusių bendrijos ansamblio „Kupalinka“, ukrainiečių tradicinės kultūros klubo - „Prosvit“,

Klaipėdos čigonų bendrijos - „Pašajak“, šokių kolektyvo „Karuselė“ pasirodymai.

Labai didelį įspūdį Sabantujaus dalyviams paliko Tatarstano Respublikos Valstybinis folkloro muzikos ansamblis. Tai jaunas, tačiau spėjęs pelnyti žiūrovų simpatijas kolektyvas. Jo meno vadovas Tatarstano Respublikos liaudies artistas Aidar Faizrachmanov, baletmeisterė – nusipelnusi Tatarstano artistė Chalisė Šarapova, muzikos vadovas – Galielis Nijazovas. Ansamblis koncertavo ne tik daugelyje Rusijos miestų, bet ir Ukrainoje, Vokietijoje, Austrijoje, Lenkijoje, Turkijoje, Suomijoje, visur propaguo-damas puikų totorių liaudies meną. Jauni artistai parodė, kad moka nuo-

Šventės metu.

stabiliai dainuoti, šokti ir groti įvairiais liaudies instrumentais.

Be koncerto, tuo pačiu laiku vyko tradiciniai konkursai, varžybos.

Ypatingo žiūrovų susidomėjimo sulaukė nacionalinės imtynės „kureš“, svarsčių kilnojimas, bėgimas maišuose ir kt.

Svarsčių kilnojimo varžybas laimėjo Dragūnų mokomojo bataliono tarnautojas Ramūnas Valčiukas, iškėlęs svarsčius 131 kartą. Absoliučiu imtynių čempionu tapo Arturas Janauskas. Jam buvo įteiktas pagrindinis prizas – gyvas avinas, kurį stipruolis čia pat pagal tradiciją pakėlė ir užsimetė ant pečių, dar kartą parodydamas, koks jis galingas ir vikrus. Varžyboms teisėjavo Pasaulinio totorių kongreso vykdomojo komiteto pirmininko patarėjas sporto reikalams, garsus praeitėje imtynininkas Ilgiz Mingazov.

O kokį skanų plovą paruošė Lietuvos krašto apsaugos ministerijos Dragūnų mokomojo bataliono atstovai! Atvažiavo pati tikriausia lauko virtuvė. Malonios, karių uniformomis apsirengusios moterys dėjo į lėkštes rytietišką plovą ir pilstė stiprią aro-

mingą arbatą. Kaip minėta, Sabantujaus dalyvių buvo tiek daug, kad plovo, paruošto kareivių pulkui, neužteko visiems. Priežastis kita. Kai kuriems šventės dalyviams plovas taip patiko, kad jie po du – tris kartus stojo į eilę ir gavo virš normos skanaus ir sotaus patiekalo.

Tačiau kam neužteko plovo, galėjo prie išpūdingos palapinės, ant kurios puikavosi „Švyturio“ firmos reklama, pasivaišinti šaltu alumi ir užkandais.

Po koncertų ir varžybų prasidėjo šokiai, pavakary – diskoteka. Buvo labai daug jaunimo, vaikų. Ypač nustebino jaunimo mokėjimas šokti liaudies ir šiuolaikinius šokius.

Sabantujaus metu buvo saulėta ir karšta.

Kitą dieną Girulių pliažas buvo tarsi nusėtas juodomis galvutėmis. Daug jaunimo, suaugusių ir pagyvenusių žmonių – šventės dalyvių pasiliko pailsėti, pasideginti ir pasimaudyti jūroje. Už nedidelę kainą jie buvo apgyvendinti „Žuvėdros“ poilsio stovykloje, prie pat jūros.

Šventė baigėsi. Liūdna buvo skirtis. Naujos pažintys, karšti pažadai su-

Sabantujaus dalyvius sveikino Lietuvos totorių bendruomenių sąjungos pirmininkas dr. Adas Jakubauskas.

sitikti kitoje šventėje. Kitas Baltijos Sabantujus įvyks Lenkijoje, Gdanske. Sabantujaus vėliava buvo perduota Lenkijos totorių sąjungos pirmininko pavaduotojui Ježi Šahunevič. Kantariai lauksime kitų Plūgo ir Žemės vestuvių ant puikaus Baltijos jūros lenkų kranto. ■

Kokia šventė be plovo?

Sabantujaus šventėje dalyvavo svečiai – Tatarstano Respublikos Valstybinio folkloro muzikos ansamblio artistai.

Paminėtos Pasaulinės spaudos laisvės ir Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos

Tautinių bendrijų namuose paminėtos Pasaulinės spaudos laisvės ir Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos dienos. Susirinkusius tautinių bendrijų, žiniasklaidos atstovus pasveikino Tautinių mažumų ir išėivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas. Jis pažymėjo žiniasklaidos reikšmę skatinant toleranciją, ugdant pagarbą įvairioms kultūroms, mažinant atskirtį, kovojant su ksenofobijos apraiškomis. Svarbus vaidmuo tenka žiniasklaidai tautinių ma-

žumų kalbomis ir skirtos tautinių mažumų gyvenimui, veiklai nušviesti.

Tautinių mažumų ir išėivijos departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas Stanislav Vidtmann papasakojo apie departamento įsteigtą nominaciją „Už tautinę toleranciją“. Jos tikslas – skatinti tautinę toleranciją ir jos propagavimą visuomenės informavimo priemonėse, pagerbti nusipelnčius šioje srityje asmenis.

1993 m. gruodį Jungtinių Tautų generalinė asamblėja nusprendė gegužės 3-iają paskelbti Pasauline spau-

dos laisvės diena. Viso pasaulio žmonės, kad ir kur jie begyventų, turi laisvę viešai išsakyti savo nuomonę ir laisvai naudotis įvairiais nepriklausomais informacijos šaltiniais.

Kasmet gegužės 7-ąją Lietuvoje minima Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena. XIX a. viduryje carinės Rusijos valdžia, įtvirtindama savo kolonijinę politiką Lietuvoje, aktyviai naudojo cenzūrą, kurios pagalba siekė iš Lietuvos visuomeninio gyvenimo pašalinti jai neparankias idėjas, mintis, nuomones ir pažiūras.

Sostinės senamiestyje atidengtą skulptūrą gydytojui humanistui Cemachui Šabadui

JONAS RUMŠA

Sostinės senamiestyje, Mėsinių ir Ašmenos gatvių sankryžoje, šalia skvero atidengtas paminklas žydų kilmės gydytojui, žmogui humanistui, aktyviam visuomenės veikėjui Cemachui Šabadui (1864 – 1935). Vilniuje gimęs ir gyvenęs visą savo gyvenimą C.Šabadas paskyrė tarnavimui žmonėms. Nepasiturinčių šeimų narius gydytojas gydė nemokamai. Jo dėka Vilniuje įkurta našlaičių prieglauda, o daugiau kaip du tūkstančiai vaikų buvo nemokamai maitinami. Jis pasiekė, kad kūdikius auginančios motinos nemokamai gautų pieno, maisto produktų ir drabužių.

Daktaras C. Šabadas garsėjo labdaringa veikla. Jis buvo vienas iš draugijos karo pabėgėliams šelpti vadovų, sveikatingumo draugijos „Ozė“ stei-

gėjas, vienas iš Žydų mokslo instituto kūrimo iniciatorių. Po Pirmojo pasaulinio karo C. Šabadas kartu su Jokūbu Vygodskiu įkūrė Vilniuje pirmą pasaulyje sekuliarinę demokratinę žydų bendruomenę.

Didžiulę šlovę C. Šabadas pelnė savo profesine veikla. Jis gydė suaugusius, vaikus, jų augintinius. Vienas tų tolimų laikų liudininkas, daktaro C. Šabado išgelbėtas nuo mirties, Benjaminas Mackevičius pasidalijo savo prisiminimais.

Gydytojas ne tik gydė ligonius, bet ir propagavo, kaip dabar pasakytume, sveiką gyvenimą, ragino laikytis higienos, plauti rankas, daugiau laiko praleisti gryname ore.

C. Šabadas tapo rusų rašytojo Kornejaus Čiukovskio garsiosios pasakos „Daktaras Aiskauda“ pagrindinio herojaus prototipu. Savo memuaruose

K. Čiukovskis rašė, kad C. Šabadas buvo maloniausias jo sutiktų gyvenime žmonių.

Gydytojas, humanistas palaidotas Sudervės kapinėse.

Paminklas, vaizduojantis su katiną rankose laikančiu vaiku bendraujantį C. Šabada, pastatytas šalia būsimo žydų kultūros centro. Legenda teigia, jog vienos mergaitės katinui į liežuvį įstrigo kabliukas. Daktaras paėmė pincetą ir vikriu judesiu jį ištraukė. Ant gatvės grindinyje įmūrytos granito plytos lietuvių, jidiš, anglų ir rusų kalbomis iškalti žodžiai: „Doram šio miesto piliečiui daktarui Cemachui Šabadui ir Vilniaus žydams atminti. Livakų fondas. Aut. R. Kvintas“.

Skulptūra stovi tiesiog gatvėje, nėra jokio postamento. Tai simboliška. Daktaras C. Šabadas visą savo gyvenimą buvo tarp žmonių. Dabar jis

sugrįžo į Vilniaus senamiestį visiems laikams. Ar dažnai prie jo paminklo bus padėta gėlių?

Projekto iniciatorius ir vykdytojas – Litvakų fondas, skulptūros autorius – Romas Kvintas.

Atidengiant paminklą dalyvavo Ministras Pirmininkas Gediminas Kirkilas, Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinis direktorius Antanas Petrauskas, visuomenės atstovai. ■

Prie paminklo C. Šabadui jidiš kalba dainavo Judita Leitaitė. Vlado Gulevičiaus nuotr.

■ Vilniuje steigiamas Žydų kultūros ir informacijos centras

Vilniuje kuriamas Lietuvos žydų bendruomenės laimėjimus pristatysiantis ir jų tradicijas puoselėjantis centras.

Žydų kultūros ir informacijos centro Vilniuje steigimui pritarė miesto savivaldybės taryba.

Ši įstaiga pristatys Lietuvos žydų bendruomenės reikšmingiausius laimėjimus kultūros, meno srityse, propaguos žydų istorijos, kultūros ir visuomeninės veiklos reiškinius, vykdys švietėjišką veiklą.

Naujas centras taip pat organizuos įvairius renginius, integruos žydų tautinę bendriją į Vilniaus kultūrinę erdvę, vykdys litvakų kultūros informacinę sklaidą Europos Sąjungos šalyse ir pasaulyje.

Įstaigos įstatuose numatyta ir spaudinių leidyba, poilsio, ekskursijų organizavimas, reklamos kūrimas ir įgyvendinimas, fotografijų gamyba, kelionių agentūrų, turistinių gidų veikla, vertimai, teisinės konsultacijos, maitinimo įstaigų, stovyklų, mu-

ziejų veikla, koncertai, pramoginė veikla.

Projektą inicijavo Vilniaus miesto savivaldybė, Lietuvos ir Vilniaus miesto žydų bendruomenės.

Šiuo metu Lietuvoje gyvena apie keturis tūkstančius žydų, tuo tarpu prieš Antrąjį pasaulinį karą jų buvo maždaug 220 tūkstančių. Ši buvusi viena didžiausių žydų bendruomenių Rytų Europoje buvo sunaikinta per nacių okupaciją.

BNS

■ Latvijos socialinės integracijos ministro viešnage

Gegužės 17 d. Tautinių mažumų ir išeivijos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės generalinio direktoriaus Antano Petrausko kvietimu Vilniuje lankėsi Latvijos socialinės integracijos ministras Oskars Kastins.

Susitikimo metu A. Petrauskas ir O. Kastins pasidalijo mintimis apie jų vadovaujamų institucijų veiklą, darbo su tautinių mažumų organizacijomis patirtį, tarėsi dėl tolesnio bendradarbiavimo. Sutarta, ateityje surengti trišalį Lietuvos, Latvijos ir Es-

tijos atstovų susitikimą ir aptarti aktualius Baltijos šalių tautinių mažumų ir išeivijos klausimus.

Tautinių bendrijų namuose O. Kastins susitiko su Lietuvos latvių bendruomenės atstovais. ■

■ Paskelbtas Eurobarometro tyrimas apie diskriminaciją

Prasidėjus Europos lygių galimybių visiems metams, paskelbti Eurobarometro tyrimo duomenys apie ES šalių nuomones dėl diskriminacijos (apklausa vyko 2006 m. birželio-liepos mėn.).

Apklausoje metu klausta nuomonių apie įvairias diskriminacijos formas, nuo kurių gina ES lygybės direktyvos, – tarp jų apie diskriminaciją dėl etninės kilmės.

Dauguma Europos gyventojų (64 proc.) manė, kad labiausiai paplitusi diskriminacija dėl etninės kilmės. Lie-

tuvoje ir Latvijoje santykinai mažiau gyventojų, kurie manė, jog diskriminacija dėl tautybės paplitusi (atitinkamai 23 ir 29 proc.).

Palyginus su kitomis Europos šalimis, Lietuvoje santykinai nedaug – apie ketvirtadalį – manančių, kad priklausymas kitai tautybei ar tikėjimui nei dauguma kelia kliūčių. Tačiau du trečdaliai visuomenės sutiko, kad buvimas romu (čigonu) sukelia sunkumų.

Lietuvoje dauguma žmonių (75-85 proc.) sutiko, kad būtų imtasi spe-

cialių priemonių, jog diskriminaciją patiriančioms grupėms būtų užtikrintos lygios galimybės darbe, įskaitant apsaugą nuo diskriminacijos dėl tautybės (pritarė 75 proc.).

Šiandieninėse Europos diskusijose apie diskriminaciją duomenų apie asmens tautybę rinkimas kartais vertinamas prieštarinai, neapsisprendžiama, kiek ir kokios statistikos rinkti. Dauguma Lietuvos respondentų sutiko, kad anoniminėse apklausoje galima rinkti duomenis apie tautybę (76 proc.) ar religiją (73 proc.). ■

■ Ukrainos istorikų knyga

JONAS RUMŠA

Tautinių bendrijų namuose birželio 7 d. įvyko renginys „Ukraina ir Lietuva: bendros istorijos puslapiai“.

Pranešimus skaitė Ukrainos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Boris Klimčiuk, Vilniaus pedagoginio universiteto istorikas doc. dr. Edvardas Kriščiūnas, Vilniaus ukrainiečių bendrijos pirmininkė Natalija Šertvytienė.

Renginio metu pristatyta knyga „1429 m. Europos suvažiavimas Lucke“. Jos autoriai – Ukrainos istorikai Tamara Sadovnik, Elena Biriulina ir Vasilis Baranas.

Gausiai senovinėmis graviūromis, žemėlapiams, paveikslų reprodukcijomis iliustruotoje knygoje nušviečiamas vienas svarbių įvykių Europos istorijoje – 1429 metais Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės pietų sostinėje Lucke, Voluinėje įvykęs Europos

šalių monarchų suvažiavimas, kurio šeimininku buvo Lietuvos didysis kunigaikštis Vytautas Kęstutaitis.

Kreipdamasis į skaitytojus, Ukrainos nepaprastasis ir įgaliotasis ambasadorius Lietuvoje Boris Klimčiuk pažymi, kad bendrų Europos namų statyba, Ukrainos prisijungimo prie Europos ir euroatlantiškų struktūrų strateginės kryptys, Lietuvos įstojimas į ES atveria naujas galimybes ir horizontus dabartiniams Ukrainos ir Lietuvos santykiams, turintiems tvirtus istorinius pamatus, paklotus dar Kijevo Rusios ir Didžiosios Lietuvos Kunigaikštystės laikais ir liudijančius apie abipusį geranoriškumą bei simpatijas, per ilgus amžius gyvavusius tarp mūsų tautų.

Mūsų tautų istorinių, kultūrinių, etnografinių ir kitų savybių bei tradicijų visuma, jų bendravimas praeityje nenutrūko, jis tęsiasi ir dabar. Prie šio bendravimo gražiai prisideda

Letuvos ukrainiečių bendrija. Viena iš šios knygos pristatymo iniciatorių buvo Vilniaus ukrainiečių bendrija ir jos pirmininkė Natalija Šertvytienė.

Rengiant knygą apie Europos suvažiavimą Lucke spaudai daug prisidėjo, deja, be laiko iš gyvenimo išėjusi humanitarinių mokslų daktarė, Ukrainos rašytojų sąjungos narė ir Lietuvos rašytojų sąjungos narė, Lietuvos ukrainistų sąjungos pirmininkė Nadija Neporožnia. Ji, be kita ko, ši istorinį darbą iš ukrainiečių kalbos išvertė į lietuvių kalbą.

Tautinių bendrijų namuose pristatyta knyga „1429 m. Europos suvažiavimas Lucke“ – nebe pirmas kultūrinio bendradarbiavimo tarp Lietuvos ir Ukrainos pavyzdys paskutiniu metu. Neseniai taip pat Lucke išleista, beje, jau antroji, lietuvių – ukrainiečių pokalbių knygelė, skirta besilankantiems Ukrainoje lietuviams ir besimokantiems ukrainiečių (ukrainų) kalbos. ■

Dr. EDITA ŽIOBIENĖ
Mykolo Romerio universiteto
Konstitucinės teisės katedros docentė,
Lietuvos žmogaus teisių centro direktorė

Kaip žiniasklaidoje formuojama viešoji nuomonė apie tautines mažumas? Žiniasklaida yra visuomenės atspindys, tik tenka pripažinti, kad gana dažnai tai mažiau moralios, mažiau išprususios visuomenės dalies veidrodis. Būtent šios ir kitos priežastys sąlygoja tautinių mažumų neigiamo įvaizdžio formavimąsi žiniasklaidoje. Asmens tautybė tampa neigiamo įvaizdžio dalimi: tautybė siejama su nusikalstama veikla, menkavertiškumu ar neatsakingumu.

Tautybė kaip neigiamo įvaizdžio dalis Lietuvos žiniasklaidoje

Konkurencinė kova: siekti pirmenybės bet kokia kaina

Informacijos paskirtis – praturtinti žmogų dvasinėmis vertybėmis, padėti geriau orientuotis šiuolaikiniame pasaulyje. Daugelis pasaulį suvokia tokį, kokį jį pažįsta iš žiniasklaidos priemonių. Tačiau tenka pripažinti, kad XX a. pabaigoje žiniasklaidos santykiai su valdžia ir pilietine visuomene pasikeitė iš esmės. Anksčiau buvusios pilietinės visuomenės sąjungininkės, kartu kontroliavusios valdžios institucijų ir jos atstovų veiklą, žiniasklaidos priemonės transformavosi į tarpininko vaidmenį tarp visuomenės ir valdžios. Kitaip tariant, žiniasklaida tapo priemone kitokiam tikslui pasiekti. Jei ankstesnis tikslas buvo nukreiptas visuomenės labui – kontroliuoti valdžios atstovus, skatinti visuomenės pažangą ir gerovę, tai dabar neretai tikslas yra nukreiptas prieš žmogų, kuris, lyginant su žiniasklaidos priemone, yra silpnas ir nepajėgus apsiginti.

Šiame informacijos amžiuje dėl skaitytojo, klausytojo ar žiūrovo paprastai rungiasi daug konkurentų. Pagrindinis tikslas – būti pirmam. Skubus informacijos pateikimas dažniausiai neapsieina be klaidų, faktų iškraipymo ar netiesos. Be to, nereikėtų pamiršti to fakto, kad pati visuomenė diktuoja savus poreikius, kurie šiandien labiau apsiri-

boja sensacijų paieška. Menkas vartotojų nuovokumas žiniasklaidos priemonių rinkoje lemia tai, kad sensacingumas dažnai nustelbia sveiką protą. Vis labiau įsigali negatyvų atspalvį turintys reportažai. Bet kas, kas aprašyta spaudoje, turi būti neįprasta: jei ponas X yra sąžiningas, įstatymų besilaikantis pilietis, jis visuomenės nedomina, tačiau jei jis, tarkime, į parduodamą pieną pila vandenį, tai būtinai pakliūs į žurnalistų akiratį.

Kas formuoja stereotipus?

Negatyvaus reportažo ar straipsnio sensacingumui padidinti neretai pasirenkami visuomenėje įsigalėję stereotipai. Tačiau kaip sunku atsakyti: kas buvo pirmas – višta ar kiaušinis, taip pat sunku pasakyti, kas formuoja stereotipus – visuomenė ar žiniasklaida. Todėl nenuostabu, kad žiniasklaidos priemonėse žydai vaizduojami kaip pasaulio valdovai, slavai kaip degtinės gėrimo čempionai, o romai (čigonai) kaip vagys arba narkotikų pardavėjai.

Turbūt, ne vienas skaitytojas netgi pritartų šiam skirstymui, tačiau jokios mokslo krypties mokslininkai nesutiktų, kad vienos ar kitos tautybės žmonės yra labiau linkę nusikalsti, vartoti alkoholį ar nepriimtinais elgtis. Betgi žiniasklaida nekuria mitų, tiesiog pateikiamos informacijos efek-

tui sustiprinti tam tikrais atvejais pabrėžia ir nusikaltėlio ar pažeidėjo tautybę, todėl informacija, kad sučiuptas narkotikais prekiaujantis lietuvis, niekam neįdomi, tačiau kad sučiuptasis prekeivis yra romas – iš karto patraukia akį. Dar geriau tai atsispindi laikraščių antraštėse: „Slaptasis pasaulinis žydų sąmokslas“ („Žemaitijos parlamentas“), „Jonavoje čekėnai vėl griebiasi granatų“ („Respublika“), „Verslininkui atsirūgo mėginimai tautpyti čekėnų sąskaita“ („Lietuvos rytas“), „Kokį lenkas matė tarpukario lietuvi“ („Kurjer Wilenski“), „Už dyką pietavęs somalietis pateko už grotų“ („Lietuvos rytas“) ir pan.

Kaip matyti, asmens tautybė tampa neigiamo įvaizdžio dalimi: tautybė siejama su nusikalstama veikla, menkavertiškumu ar neatsakingumu. Tenka tik stebėtis: ar nemokamai pietavęs lietuvis nepatektų už grotų...

Pastaba paskutinėje eilutėje: tai buvo ne čigonas...

Teisybės vardan reikėtų priminti, kad Komisija kovai su rasizmu ir ksenofobija (ECRI), įkurta Europos Tarybos, vertindama situaciją Lietuvoje, pastebėjo, jog žiniasklaidos priemonės aktyviai prisideda kuriant tautinių grupių nariams priešišką atmosferą. Ši Komisija išskyrė keletą tokių

grupių: žydai, romai, čečėnai.

Pripažinkime, jeigu bendradarbių, draugų ar kaimynų tarpe nėra žydo, romo ar čečėno, tai mes juos pažįstame tik iš žiniasklaidos, kuri, deja, re-tai bepasakoja apie sėkmingas prieglobsčio prašytojų ar romų integracijos programas ar kitus teigiamus dalykus. Kaip taisyklė apie žydus išgirstame, kai jų bendruomenėje įvyksta koks nors konfliktas, o romas ar čečėnas siejamas su nusikaltimu.

Nustebino vienas straipsnelis apie nusikaltimą regioniniame laikraštyje. Jame teigiama, kad moterį išžagino čigoniškos išvaizdos vyriškis ir pasakojama visa jo sulaikymo epopėja. Paskutiniame straipsnio sakinyje teigiama, kad sulaikius įtariamąjį, nustatyta, jog jis nėra romas. Matyt, žurnalisto nuomone, sulaikytojo asmens tautybė nesudomintų skaitytojo, tačiau neigiamas šešėlis buvo mestas ir romų pusėn.

Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas įsakmiai draudžia šaipytis iš žmogaus tautybės, sieti nusikaltimo įvykdymą su asmens tautybe, skatinti nesantaiką.

Tinka ir istorinės iškasenos...

Tačiau pastebima nauja tendencija – nupūsti dulkes nuo istorinių šaltinių ir taip prikelti skaudžiausias tautų netolerancijos apraiškas. Pavyzdžiui, lenkų kalba leidžiamas „Kurjer Wilenski“

publikacijoje „Kokį lenkas matė tarpukario lietuvių“ atgaivino tarpukario lenkų požiūrį į lietuvius: „Lenkas yra toks lietuvis, kuris niekad gyvenime žąsų neganė, o lietuvis yra toks lenkas, kuris žąsis ganė arba dar tebegano“. Straipsnyje lietuviams priskiriamomis neigiamomis savybėmis – godumu, nedraugiškumu, savanaudiškumu, manyčiau, pasižymi daugelio tautų atstovai, tačiau tokio pobūdžio publikacija tautinei mažumai skirtame laikraštyje tikrai nepri-sideda prie tolerancijos ar pagarbos ugdymo. Laikraščio redaktorius teigia, kad straipsnio autorius tiesiog adaptavo Lenkijoje žinomo istoriko konferencijos pranešimą. Tačiau net Europos žmogaus teisių teismas yra pastebėjęs, kad kas spausdintina intelektualams, sugeban-tiems analizuoti ir vertinti, skirtame leidinyje, nebūtinai leistina spausdinti masinėje visuomenės informavimo priemonėje. Kitaip sakant, mokslinė diskusija gali kilti ir dėl įstatymais draustinių dalykų, pavyzdžiui, pornografijos liberalizavimo, holokausto neigimo, rasizmo, tačiau tokios diskusijos medžiaga visuomenei turėtų būti pateikiama su nuorodomis, komentarais ir atsakingai apgalvojus galimas neigiamas pasekmes.

Atsakingumas ir atsakomybė

Visuomenės informavimo įstatymas draudžia kurstyti tautinę ar rasinę nesantaiką, o Baudžiamasis kodek-

sas numato baudžiamąją atsakomybę už neapykantos kurstymą ir viešą raginimą diskriminuoti. Tiesa, ši baudžiamojo kodekso nuostata iki šiol dar nebuvo pritaikyta nė vienai žiniasklaidos priemonei.

Daug dažniau yra sprendžiamas profesinės etikos klausimas: ar žiniasklaidos priemonė nepažeidė Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso. Deja, etikos laikymasis priklauso tik nuo *Jo didenybės* leidėjo ar žurnalisto, o šiais vertybių perkainavimo laikais, kai senosios vertybės nebetinka, o vakarietiškosios dar neprigyja, viskas priklauso nuo žiniasklaidos priemonės leidėjo ir žurnalisto. Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija kaip savireguliacinė institucija gali pasirodyti bedantė, nes jos sprendimu yra konstatuojamas profesinės etikos pažeidimas ir apeliavimas į leidėjo sąžinę, kad šis gerbtų savo profesiją ir etiką. Tuo tarpu leidėjų ir žurnalistų tarpe sprendimas, nesukeliantis rimtesnių teisi-nių pasekmių, kitaip sakant – netaikantis sankcijų, nevertas dėmesio.

Žiniasklaidos leidėjai ir žurnalistai, gerbdami profesinę etiką, pamatine vertybe turėtų laikyti pagarbą žmogui, jo tautybei, išpažįstamai religijai, jo privačiam gyvenimui. Taip turėtų būti ir tuo norėtusi tikėti. ■

NAUJOS KNYGOS

Lietuvos žydų istorija

Lietuvos žydai, vadinamieji litvakai per šimtmečius buvo savita ir garsi po visą pasaulį pasklidusios žydų tautos dalis. „Lietuvos žydų kelias“ – jai skirta knyga. Joje pirmą kartą taip vientisai ir kompleksiskai nagrinėjama beveik 700 metų šalies žydų istorija. Be to, knyga išleista lietuvių kalba Vilniuje, kuris žydų pasaulyje nusipelnė *Jerušolom d’Lita* – Lietuvos Jeruzalės – vardo.

Skaitytojai pamatys žydijos gyvenimą – buitį, kultūrą, indėlį į šalies ekonomiką, kultūrą, miestų plėtotę, o mūsų amžiuje – tragišką žūtį, kovą už persikėlimą į savo valstybę Izraelį ir naują Lietuvos žydų dvasinį bei kultūrinį atgimimą.

Pirmasis knygos leidimas buvo skirtas bent keliems

jubiliejams: didžiojo Vilniaus Gaono 200–osioms mirties metinėms (1797 – 1997), Lietuvos žydų bendruomenės 10-mečiui (1988 – 1998), Lietuvos Respublikos 80-mečiui (1918 – 1998) ir Izraelio valstybės 50-mečiui (1948 – 1998). Didėjantis susidomėjimas Lietuvos žydų gyvenimu paskatino išleisti antrą ir trečią leidimus.

Keletas žodžių apie autorių, kuris atliko titanišką darbą, rašydamas šią knygą.

S. Atamukas gimė 1918 m. sausio 31 d. Kijeve.

S. Atamukas 1987 – 1989 m. buvo vienas Lietuvos žydų kultūros draugijos kūrimo ir veiklos organizatorių. 1990 m. Vilniuje jidiš, lietuvių ir rusų kalbomis paskelbė pirmąją knygą „Žydai Lietuvoje. XIV – XX a.“ ■

Šiame skyrelyje apžvelgiamos kai kurios Lietuvos žiniasklaidos publikacijos tautinių mažumų temomis.

Vilniaus valdžia siekia iškelti romų taborą

Vilniaus miesto valdžia tam tikru periodišku prisimena Kirtimų romų taborą, įvykdo parodomąsias akcijas, kurių galėtų pavydėti net Holi-vudo vesternų kūrėjai. Užtenka prisiminti policijos posto steigimo, namelių griovimo, elektros išjungimo „epopėjas“. Dabar romų reikalų ėmėsi naujasis Vilniaus miesto vicemeras Algirdas Paleckis. Apie tai pasakoja Evaldas Utyra DELFI svetainėje.

Autorius pažymi, kad prekyba narkotinėmis medžiagomis Vilniaus romų tabore nemažėja, romai nemoka už elektros energiją, o aplinkinių rajonų gyventojai skundžiasi jų kaimynystėje dėl nuolat užklystančių narkomanų ir vagysčių iš sodų namelių.

Taboro problemos buvo aptartos per susitikimą su sostinės vicemeru Algirdu Paleckiu.

Straipsnyje pateikiama daug įvairių statistinių duomenų. Pavyzdžiui, sostinės statistikos duomenimis, esą 85 proc. Kirtimuose gyvenančių suaugusių romų yra teisti už įvairius nusikaltimus, daugiausia – už narkotinių medžiagų platinimą. Šiomet Vilniuje pareigūnai surašė apie 600 protokolų, su-

sijusių su narkotikais, pernai tokių nustatytų atvejų buvo 1,4 tūkst.

Bendrovės „Rytų skirstomieji tinklai“ (RST) atstovai valdžią informavo, kad taboro gyventojai piktybiškai nemoka už elektros energiją ir mėgina ją vogti. RST duomenimis, už elektrą tabore šiuo metu yra neskolingi tik 9 vartotojai. Kitų skola, kaip teigiama, siekia iš viso 100 tūkst. litų. Bendrovė suteikė skolininkams dar vieną mėnesį, per kurį jie turi atsiskaityti už elektrą arba žada išmontuoti elektros tinklo įrenginius tabore, o skolas išieškoti.

Štai kokią išėitį siūlo sostinės Naujininkų bendruomenės lyderis Artūras Melianas. Jo žodžiai cituojami straipsnyje. „Kol taboras, kaip nelegali gyvenvietė, nebus panaikintas, jokios problemos neišsprendžiamos“, - sakė A. Melianas. Jis ragina suteikti romams socialinius būstus Vilniuje arba galimybę įsigyti vienkiemius, kuriuose atskiros romų šeimos galėtų ūkininkauti ar verstis amatais. Kaip teigia autorius, sostinės savivaldybės bei Tautinių mažumų ir išeivijos departamento atstovai kalbėjo, kad tokia

romų integravimo programa yra paruošta ir perduota Vyriausybei, tačiau jai įgyvendinti esą trūksta lėšų. Be to, kitos savivaldybės nenori priimti romų, o jie patys pageidauja gyventi sostinėje arba netoli Vilniaus.

O kokia pačių romų pozicija? „Visi norim išsikelti iš taboro. Duokite būstą, pagerinkite gyvenimo sąlygas, gal tada romai darys mažiau nusikaltimų,“ – kalbėjo, kaip pažymima straipsnyje, Lietuvos romų bendrijos „Čigonų laužas“ prezidentas Jozefas Tyčina. Jis pabrėžė, kad romams labiau priimtinas yra būstas be patogumų, už kuriuos romai esą nepajėgia susimokėti.

Su tuo nesutiko savivaldybės Energetikos ir būsto skyriaus vedėjas Kęstutis Karosas. „Gavę socialinį būstą mieste romai nemoka už paslaugas ir po kiek laiko vėl grįžta į taborą“, - sakė jis.

Vilniaus vicemeras A. Paleckis, rašoma straipsnio pabaigoje, po susitikimo teigė, kad sostinės valdžia sieks Vyriausybės pagalbos romų problemai spręsti. Ministrų kabineto bus prašoma surasti lėšų romų integracijai ir taboro iškeldinimui. ■

NAUJOS KNYGOS

Gražina Navalinskienė. Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai. 152 p. Tautinių bendrijų naujai. Vilnius, 2006

Knyga „Mokykimės lietuvių kalbos savarankiškai“ padės ugdyti valstybinės lietuvių kalbos įgūdžius, mokėji-

mus ir juos tobulinti. Ji turėtų būti ypač naudinga tiems, kurių lietuvių kalba nėra gimtoji, kurie norėtų pakartoti svarbiausias lietuvių kalbos rašybos ir skyrybos taisykles, prisiminti pagrindines tarties, kirčiavimo, žodyno (leksikos), žodžių darybos, morfologijos ir sintaksės normas, reikšmingiausias dokumentų rengimo ir įforminimo reikalavimus, kurie norėtų išmokti taisyklingai vartoti profesijos terminus ir tarptautinius ar daugiareikšmius žodžius, papildyti žodyną naujais žodžiais.

Šiame skyrelyje pasakojame apie Lietuvos tautines bendruomenes, joms priklausiusių asmenų istorinius ryšius su mūsų kraštu, jų atsiradimo čia aplinkybes, gyvenimą bei veiklą Lietuvoje.

VEGA RIBIKAUSKIENĖ
Vilniaus universiteto magistrė

■ Armėnai Vilniuje Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės laikais

Daugelis Lietuvos gyventojų paklausti, kada į jų kraštą atvyko armėnai atsakyti, kad turbūt sovietmečiu arba dar galėjo užklysti XIX a. carinės Rusijos laikais ir ne anksčiau. Toks požiūris susijęs tik su naująja emigrantų banga. Šiuo straipsniu siekiama paneigti iš esmės klaidingą nuostatą, neva nebuvę jokių sąsajų tarp armėnų ir Vilniaus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės (LDK) laikotarpiu.

Besiplėsdama į pietryčius Lietuvos valstybė XIV a. pasiekė suskilusios Rusijos kunigaikštystes, kuriose jau buvo įsikūrusios armėnų bendruomenės – Lvove, Lucke, Kremenicyje, Podolės Kamenece, Kijeve, Vladimire. Lietuvos kunigaikščiai į naujuosius pavaldinius žiūrėjo palankiai, kaip į reikalingus ir naudingus žmones su savita kultūra ir religija. Lietuvos dalinių kunigaikščių Karijotaičių pradėtą tradiciją suteikti armėnams privilegijų tęsė Vytautas, Švitrigaila, Kazimieras, Aleksandras ir kiti LDK valdovai.

Armėnų bendruomenes vis papildydavo nauji emigrantai ir pabėgėliai, neretai atvykdavę ne tiesiai iš etninės Armėnijos, o iš žlugusios Kilikijos karalystės (armėnų valstybės prie Viduržemio jūros) bei kolonijų Balkanuose, Kryme ir Pavolgyje. Pastarieji perimdavo vietinę kipčiakų kalbą, totoriškus rūbus ir ginklus. Armėnų kalbą jie vartojo liturgijoje ir iškilmin-

gomis progomis.

Manau, kad drąsiai galima daryti prielaidą, kad LDK sostinėje turėjo lankytis judrūs ir verslūs pavaldiniai armėnai dar XIV a.

XVII a. pirmame ketvirtyje armėnų raštininkas, diakonas ir keliautojas Simeonas Lehaci (arm. kalba – „iš Lenkijos“) savo „Kelionių užrašuose“ vardindamas senus miestus, kur gyvena armėnai, paminėjo Pelzą, Vilnių ir Vladimirą.

Maždaug tuo metu, kai ėmė stiprėti Lietuvos valstybė (XIII–XIV a. pr.) armėnai, pasak istoriko A. Albojadžian'o, „nutiesė platų prekybos kelią, tarp Armėnijos ir Baltijos jūros“. Remdamasis įvairių kalbų istoriniais, šaltiniais armėnų kalbos ir kultūros žinovas J. Laurušas rašė: „Didelis būrys [Armėnijos] krašto gyventojų kardu prasisėmė sau kelią ir susijungė su ankstesniais išeiviais; dalis jų išsiliejo į **Vytauto** kariuomenę, daugiausia raitininkais, ir vėliau liko Lietuvoje, kita dalis užsiėmė prekyba“. Jėzuitų misionierius Persijoje T. Krušinski (1675-1756), mokėjęs armėnų ir persų kalbas, rašė, jog „Vladislovui **Jogailai** ir **Vytautui** armėnai pasitarnavo kaip pasiuntiniai pas Turkų sultoną“. Lenkijos ir LDK valdovų pavedimus armėnų vertėjai, žygūnai ir pasiuntiniai vykdė Aukso ordoje, Maskvoje, Osmanų imperijoje, Per-

sijoje, Balkanuose ir Venecijoje.

Vilniuje buvusių konkrečių armėnų kilmės asmenų vardai išliko iš Renesanso epochos.

Jogailaičiams atėjus į valdžią susidarė palankios aplinkybės patekti į materialinę kultūrą rytietiškiems elementams. Jau XV a. užsieniečiai matė aprangoje ir papročiuose aiškius rytietiškus bruožus. Anot armėnų kilmės istoriko S. Barancz'o, Žygimantas Augustas tarp armėnų matė „tikrą palankumą, nes jie buvo prisirišę prie garbingos Jogailaičių giminės“. Armėnai nusipelnė būti Žygimanto Augusto **rūmų sargybiniais**.

Rytietiškomis madoms buvo neabejingas renesansinis karaliaus dvaras. 1552 m., būdamas Piotrkove (netoli Varšuvos), Žygimantas Augustas priėmė tarnauti į savo dvarą tris **armėnų siuvinėtojus: Minas'ą, Mirak'ą ir Spiridon'ą**, kurie turėjo per savaitę gauti 2 florinų, be to galėjo būti apdovanojami priklausomai nuo jų darbo vertės. Karališkieji siuvinėtojai neturėjo nustatytos darbo vietos ir keliavo kartu su karaliumi, veždamiesi su savimi visus instrumentus. Jie dažnai atsikraustydavo į Žygimanto Augusto pamėgtąjį **Vilnių**, kaip apie tai liudija karališkojo dvaro sąskaitos.

Vertingiausią liudijimą apie armėnus Vilniuje aptiko karaimas istori-

kas Romas Firkovičius, Lietuvos Metrikos tyrinėtojas. Iš privilegijos Vilniaus tymininkams akivaizdu, kad čia vertinti prabangos prekėms skirtos avių ar ožkų odos apdirbimo meistrai armėnai.

1627 XII. 3 Zigmanto Vazos privilegijoje **Vilniaus tymininkų (safia-ników) brolijai** patvirtinta:

„1. Tėvų **dominikonų Šv. Dvasios bažnyčioje nuo senų laikų esantis armėnų šv. Marijos Magdaliētės altorius**, kuris iš mūsų tymininkų cecho skrynelės (išdo) visam laikui (išlaikomas), ir nors armėnų nelikų, tačiau mūsų cecho Romos (katalikų) ir graikiškoji (stačiatikių) pusė to altoriaus negali apleisti, bet tinkamai juo rūpintis (išlaikyti).

2. Visi broliai (brolijos nariai) turi iš savo tarpo išrinkti tris vyresnius meistrus, vieną iš armėnų, kitą iš Romos, trečią iš rusų pusės, kurie būtų geri, sėslūs ir prisiekę miestiečiai. <...> Šv. Jono Krikštytojo dieną <...> tie vyresnieji turi išrinkti tymininkus, vieną iš armėnų pusės, kitą iš katalikų, trečią iš stačiatikių, pas kuriuos bus laikomas raktas nuo cecho skrynelės, kur cecho pinigai, privilegijos, konstitucijos, reikmenys, pilnas rejestras, turi būti saugomas ir prie tos skrynelės vienas be kito negali eiti.“

Taip pat šioje privilegijoje paminėtas vyresnysis tymininkų meistras (Senior's Magistri) armėnas **Hodzik Madrusevicz**.

Vilniaus istorijos žinovas A. R. Čaplinskas aprašė 1748 m. gaisrą Šv. Dvasios (dominikonų) bažnyčioje, kai išdegė visas jos vidus, nuo sienų nukrito tinkas. Taigi 1627 m. minimas armėnų šv. Marijos Magdaliētės altorius buvo visiškai perdarytas XVIII amžiuje. Tiesa, dabartinis šv. Marijos Magdaliētės altorius, kaip spėjama, stovi senojo, 1748 m. sudugusiojo vietoje.

Amatininkų brolijos vienijo vieno ar kelių cechų tos pačios profesijos amatininkus. Iki XVII a. pradžios Abiejų tautų respublikos (ATR) armėnai neturėjo teisės dirbti amatininkų brolijose (bendrijose). Pirmiausia į savo tarpą katalikai įsileido unitus. 1600 m. Lvovo auksakalių įstatuose buvo parašyta, jog „neleisime savo brolijoje dirbti nesąžiningiems žmonėms – visokiems eretikams <...>. Išimtis unitams – armėnams ir rusinams“. Neatsitiktinai ATR pirmieji į broliją buvo priimti odininkai Lvove 1620 m., faktiškai XVI – XVII a. odos apdirbimo srityje armėnai turėjo monopolį.

Vilniuje armėnai galėjo tapti tymininkų brolijos nariais ne anksčiau, negu 1620 m., bet cechuose galėjo dirbti ir prieš tai. Tikslių žinių, kada jie tapo pilnateisiais Vilniaus odininkų cecho nariais nėra, tačiau išliko liudijimų, kad armėnai dar XVI a. pabaigoje čia vertėsi odos perdirbimu ir prekyba. Jie buvo konkurentai vietiniams amatininkams ir pirkliams. Vilniaus odininkų cechas, besibylinėdamas su pirkliais 1666 m., rėmėsi **Stepono Batoro** 1579 m. ir **Zigmanto Vazos** 1597 m. privilegijomis:

“Joks pirklys arba perpardavėjas nedrįs iš jų (Vilniaus odininkų cecho) odos nieko gaminti pardavimui, nei armėnai, nei kiti į miestą atvykusieji <...>. Iš jų odos, vadinamos tymu, jokio gaminio, nei batų, nei kurpių negamins, kad vėl Vilniaus visa brolija nepatirtų ardyimo ir nuostolio <...>. Tačiau broliams bus leista **kitiems pirkliams ir armėnams** iš jų nuosavos odos gaminti bet kokį dirbinį, kad jie būtų iš miesto [Vilniaus] išvežti parduoti į kitus miestus“.

Bene gausiausia ir judriausia armėnų grupę Vilniuje sudarė pirkliai. Vienas jų veiklos pavyzdžių: pasak S. Baracz'o, 1538 m. Lvovo armėnai siu-

vo lietuviškus rūbus, už kuriuos Lietuvoje gautas drobes vežė į Italiją. Remiantis armėniškais, lenkiškais ir kitais šaltiniais galima tvirtinti, kad buvo viduramžių armėnų prekybos tinklas, kuris Rytuose pasiekė Indiją ir Kiniją, Vakaruose – Gdanską, Antverpeną, Veneciją ir Ispaniją, Šiaurėje – Skandinavijos kraštus.

Lenkų istorikas L. Korwin rašo, kad 1579 m. Vilniuje gyveno pirklys **Murad Kieremowicz**, „kilęs iš armėniškos šeimos“. **Mikolaj Bernatowicz** turėjo nuolatines prekybos atstovybes Pinske, Liubline, Poznanėje, Vilniuje, Gnezne, Sandomyre, Rogatine ir kt. Šalia įprastinių gėrybių svarbiausia jo prekė buvo šilkas. Bernatowicz - viena seniausių armėnų giminių Raudonojoje Rusijoje. Apie 1400 m. du broliai, Filip ir Bernard, fundavo šv. Jokūbo koplyčios pastatymą Lvove. Iš savo giminės turtingiausias buvo Mykalaj, gyvenęs 1590 m., ir Krzystof, karaliaus sekretorius, miręs 1671m. Pastarojo sūnui, pasivadinusiam Bernacki, 1676 m. buvo suteikta bajorystė.

Iš Lietuvos Metrikos žinome dar apie vieno armėno apsilankymą Vilniuje. 1653 m. karalius ir Lietuvos Didysis kunigaikštis Žygimantas Augustas Vilniaus seime svarstė turto, likusio po svečių užsieniečių mirties, perdavimo valstybei klausimą. Buvo nurodytas pavyzdys, kaip nemažai turto turėjęs **armėnas pirklys Aleksandr** mirė Vilniuje nepalikdamas palikuonių, o jo nuosavybė buvo išleista, neinformavus Didžiojo Lietuvos kunigaikščio dvaro.

Tarp šaltinių, padedančių nustatyti, kiek Vilniuje galėjo būti armėnų – naujų piliečių įrašai. Deja, beveik visi, padarytieji iki 1662 m., pražuvo. Miesto piliečiu negalėjo tapti nelaisvas žmogus ir perpirkėjas. Už kandidatą į visateisius piliečius turė-

jo laiduoti vienas vilnietis (dažnai už laidavimą buvo mokama). XVII a. antrosios pusės įrašuose tautybė nurodyta tik 4 iš daugiau nei 900 įrašų. Tarp jų - du atvykėliai iš Persijos. Persijonais dažnai vadinti armėnai. Vienas jų aiškiai įvardintas, kaip "Armenus de Persia oriundus" (armėnas atvykęs iš Persijos) 1682 m. spalio 3 dieną. Apie XVII a. Vilniaus miesto elitą rašiusiam A. Ragauskui, kaip ir daugeliui lietuvių istorikų, aptinkančių armėnų veiklos pėdsakus LDK, jie atrodo atsitiktiniai. Jis rašo: "(...)Dviejų pirklių iš Persijos (?) atvykimas yra aiški akcidentacija, be to, pėdsakų apie jų veiklą Vilniuje rasti nepavyko."

Istorikų abejonėms išsklaidyti dėl vietos stokos tik trumpai paminėsiu, kad yra daugybė gausiais dokumentais paliudytų faktų apie tuo metu buvusią (ir iki šiol iš dalies išlikusią Irane) gausią Persijos armėnų diasporą, kurios prekybos bendrovė gavo iš šacho šilko eksporto monopoliją ir išplėtojo prekybos veiklą tarp Rytų ir Vakarų Europos ir Persijos, taip pat vykdė Persijos valdovų diplomatines užduotis (pvz., sudarinėjo Persijos valstybės vardu sutartis su Rusija, Anglija ir kt. dėl prekybos ir tranzito).

Vilniuje XVI-XVII a. armėnus buvo nesunku sutikti **miesto centre**. A. H. Kirkoras rašo, kad Joną, Gustavo I Vazos (1523 -60) sūnų, įvažiavusį į Vilnių (nuo Pohuliankos pusės – dab. J. Basanavičiaus g.) nustebino "miesto gyventojų tautybių įvairumas: lietuviai, rusai, lenkai, **armėnai**, graikai, vokiečiai, turkai, totoriai, žydai, visi dėvintys savo tautinius drabužius".

Senųjų Vilniaus miesto aktų rinkinyje rašoma: „Domininkonų gatvės dešinė pusė, einant Trakų gatvės link, taip pat visa erdvė tarp šv. Mykolojus bažnyčios iki Rūdninkų ir Medininkų vartų apstatyta namais, san-

dėliais, rūšiais, krautuvelėmis, viešbučiais [skirtais] daugiausia visiems atvykusiems kitataučiams: vokiečiams, lenkams, armėnams, graikams, rusų pirkliams iš Maskvos, Tverės, Pskovo, Novgorodo, totoriams, italams, žydams ir kt. Tai buvo pati judriausia miesto dalis“.

Kyla klausimas, kodėl nuolat XVI-XVII a. pirmoje pusėje Vilniuje sutinkami armėnų pirkliai ir amatininkai XVII a. pabaigoje – XVIII a. Vilniuje tampa retenybė.

Išskirčiau dvi pagrindines priežastis:

1) Vilnius buvo praradęs saugaus ir klestinčio miesto reputaciją po to, kai jį buvo užėmusios 1655 -1661 m. Rusijos, o 1702 m. Švedijos kariuomenės. Karus lydėdavo nederliai ir marai, iš kurių 1710 m. Vilniaus maras buvo vadinamas „didžiuoju“.

2) Gausiausios armėnų bendruomenės Abiejų Tautų Respublikoje (buvusios daugiausia Ukrainos teritorijoje) palaiapsniui buvo atskirtos nuo Vilniaus kitų valstybių sienomis. Pagal Andrusovo paliaubas 1667 m. Kairiakrantė Ukraina su Kijevu atiteko Rusijai. 1672 – 1699 m. Podolė su svarbiausiuoju jos centru Podolės Kamenecu buvo užėmusi Turkija. 1772 m. po pirmojo ATR padalijimo R. Galicija su Lvovu ir Š. Bukovina tapo Austrijos dalimi.

XVII pabaigoje - XVIII a. Vilniuje buvo juntama armėnų įtaka daugiausia per rytietišką madų paplitimą. Ponai, bajorai ir turtingesni miestiečiai puošdavosi **Slucko juostomis**, sukurtomis **armėnų meistrų Jan'o ir Leo Madziarsky**. Šios keturpusės auksu, sidabru ir šilkais austos juostos buvo tapusios ATR vizitine kortele, būtinu sarmatizmo elementu.

Armėnų pritaikyta **siuvinėjimo rašto rūšis** lenkų vadinama „*haftu tamborkowego*“ Lenkijoje paplito

XVII a. I pusėje, o ypač - XVIII a. I pusėje. Buvo siuvinėjami specialia adata su kabliuku ne tik saviti žiponai, gobelenai, bet taip pat ir karališki daiktai bei kiti aksesuarai. **Jonas Sobieskis**, ATR valdovas (1674-1696), ypač mėgo rytietišką ornamentiką, tad jam valdant išplito armėnų gaminami arklių pakinktai ir jų apsauginės kariškos detalės. Armėnai gamino išpuoštus karvedžių atributus. J. Sobieskis nuolatiniam darbui pasisamdė kelis auksakalius armėnus. Garsiausias iš jų buvo Bedrosas Zachariašovičius (Bedros Zachariaszowicz).

Lvovo amatininkai armėnai dažnai iš pusgaminių kaldino **kardus**. Jie buvo vartojami dar XVII a., o XVIII a. tapo puošiančiu paradiniu elementu.

Apie **mokslo** ryšius byloja didžiausiam Jerevano rankraštyne išlikęs 1707-1708 m. lotyniškas paskaitų rinkinys iš Vilniaus universiteto. Į rinkinį įeina filosofijos traktatas pagal Aristotelį, išdėstytas filosofijos daktaro Ch. Gobzvil; taip pat surašyta aritmetika bei geometrinė progresija pagal Euklidą, dėstyta matematikos profesoriaus, tėvo J. Baahrs'o.

Visos Lietuvos bei Lenkijos švietimo sistamai įtakos turėjo armėnų kilmės Grzegorz'o Piramowicz'aus – Edukacinės (švietimo) komisijos nario (1772) veikla. Jis – garsaus veikalo "Apie mokytojo pareigas" autorius. Svarbiausias jo rašytinio palikimo darbas „Iškalba ir poezija liaudies mokykloms“.

XIX a. Vilniuje garsėjo armėniško kraujo turintys žmonės: tapytojas ir dėstytojas J. Rustemas, poetas J. Slovacki's (arm. kilmė iš motinos pusės), A. H. Kirkor'as. Apie juos bei apie daugelį kitų asmenų ir istorinių reiškinų – numatomoje išleisti knygoje „Armėnai Lietuvoje“.

Kalba į Kijevą nenuves

Rusišką posakį „Jazyk* do Kijeva dovediot“ Ukrainos rusakalbiai piliečiai perfrazavo į „Jazyk do Kijeva nedovediot“ ir pasiskundė Europos Tarybai. Pirmiausia sukilo Ukrainos parlamentarai, nenorintys prarasti galimybę kalbėti rusų kalba. Pasak Aukščiausiosios Rados deputato Vadimo Kolesničenkos, ET generaliniam sekretoriui bus išsiųsta ataskaita apie „plataus masto derusifikaciją“ – masinius rusakalbių teisių pažeidimus.

Kolegas iš Ukrainos pasiruošę palaikyti Rusijos Dūmos deputatai. „Atėjo laikas, kai nepaneigiami dokumentai privers Europos Tarybą atkreipti dėmesį į šiuos pažeidimus“, – spaudos konferencijoje pareiškė Dūmos užsienio reikalų komiteto pirmininko pavaduotoja Natalija Naročnickaja.

„Pastaruoju metu Ukrainoje priimta apie 50 įstatymų, kurie faktiškai atima galimybę šioje šalyje kalbėti rusų kalba, – sakė V. Kolesničenko. – Vien tik tai Kijeve 160 tūkstančių vaikų galvoja ir kalba rusiškai, tačiau negali mokytis gimtąja kalba. Dar prieš dvejus metus Ukrainos sostinėje buvo 504 rusiškos mokyklos, o dabar – tik tai septynios. Rumunų tautinės mažumos atstovai, kurių Ukrainoje 84 kartus mažiau, negu rusų, ne pirmus metus gauna dvylika kartų didesnę paramą iš šalies biudžeto“. Rados deputato žodžiais, pranešime surašyta „daugy-

* Rusų kalbos žodis „jazyk“ į lietuvių kalbą verčiamas vienu atveju „kalba“, kitu – „liežuvis“.

bė Ukrainos įstatymų, o taip pat priimtų tarptautinių įsipareigojimų pažeidimų įrodymų“.

„Bet kuris lingvistas pasakys, kad rusų kalba – tokia pat gimtoji kalba Ukrainoje, – sakė N. Naročnickaja. – Akivaizdu, kad, jeigu žmonės mato ir kalba rusų kalba, tai yra jų tapatybės pagrindas. Dabartinė būklė, kai žmonės per prievartą netenka savo tautinės tapatybės, paprastai būna okupuotose teritorijose“.

Kaip mano Dūmos komiteto pirmininko pavaduotoja, kad „įsitvirtintų tarptautinėje arenoje“, šalis – kaimynė turi „atsikratyti jaunesniojo brolio kompleksą“. „Kol Ukraina neištrūks iš savęs iškelimo pančių, kol nenustos bijoti būti į kažką panaši, ji negalės būti harmoninga ir stipri valstybe, – aiškino N. Naročnickaja. – Kol ši šalis savo intelektą ir energiją eikvoja, ieškodama rasinių skirtumų tarp „maskolių“ ir ukrainiečių, savo istorinės misijos ji neįvykdys“.

Savo ruožtu, pasak V. Kolesničenkos, patys Ukrainos piliečiai į rusų kalbą žiūri toli gražu ne taip negatyviai kaip šalies politikai. „Ukrainos valstybinės statistikos duomenimis, 43 proc. etninių ukrainiečių laisvai kalba rusų kalba ir laiko ją savo antrąja kalba, o 56 proc. etninių rusų laisvai kalba ukrainietiška ir taip pat šią kalbą laiko savo antrąja kalba. Tokiu būdu serga ne visuomenė, serga politikai“.

Parengta pagal užsienio spaudą

S u m m a r y

V. Kilpys. *Representatives of National Minorities Increasingly Identify Themselves with the State*. The discussion “Situation of National Minorities in Lithuania: Is It Good to Live in Lithuania?” was organised in the office of EP member Dr. Laima Andrikiene in Vilnius. It enjoyed participation of the parliamentarian herself, also representatives of national minorities, State institutions and scientists. According to participants of the discussion, there are three principal groups of problems: preservation of language, preservation of identity and reduction of xenophobia. A tendency is seen in Lithuania showing that national minorities increasingly identify themselves with the State.

J. Rumša. *National Communities Council: Works and Perspectives*. In his interview, the Chairman of National Communities Council Vitalijus Karakorskis told that activities of the Council are not restricted with meetings. As an example he mentioned active participation of the Council in events organised in the framework of Equal Treatment Year (conferences, seminars, and roundtable discussions), various announcements and discourses, which, by the way, are quite acute and critical – all these reflect the work of the Council. The time has come to systemise activities of the Council and to proceed to another level: instead of only responding to arisen problems it should focus its efforts on planned activities and prevention.

Dr. Loreta Žadeikaitė. *Project of Bilingual Education for Change of Schools*. The head of Division of Basic and Secondary Education under the Ministry of Education and Science tells about six-year old Bilingual Education Project stimulating schools to search for effective models of language teaching. The purpose of the project was to create an open multicultural environment in schools, to improve general communication abilities of pupils and their competence in State language, and to help pupils to better prepare for studies and vocational activity.

Jonas Rumša. *The Romany People Want Integration, Jobs and Status of Fully-Fledged Citizens of Lithuania*. In the interview, the chairman of Lithuanian Romany Community ‘Romany Fire’, member of the National Minorities Council Josifas Tyčina claims that inhabitants of Vilnius Kirtimai Romany settlement are oppressed by huge social problems. These include massive unemployment, illiteracy, poor domestic conditions, etc. The Government takes measures to improve the situation.

Dr. E. Žiobienė. *Nationality as a Part of Negative Image in Lithuanian Media*. Lecturer of Mykolas Romeris University Department of Constitutional Law, Director of the Lithuanian Centre for Human Rights analyses the ways in which media is shaping public opinion on national minorities.

Skaitkite

Tautinių bendrijų informacinį biliutenį!